

Aa en Hunze

Visiegebied Gasselterveld

Notitie reikwijdte en detailniveau

identificatie

projectnummer:

130104.000000.00

projectleider:

ir. H.G. van der Aa

auteur(s):

mw. drs. J.C. Barrois / E. Stellingwerf, MSc

planstatus

datum:

17-12-2013

opdrachtgever:

Gemeente Aa en Hunze

Inhoud

1. Inleiding	1
1.1. Aanleiding en voorgeschiedenis	1
1.2. Reden en doel van de milieueffectrapportage	1
1.3. Functie van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)	2
1.4. Hoe kunt u reageren op deze NRD?	2
1.5. Overzicht mer-procedure en bestemmingsplanprocedure	2
1.6. Leeswijzer NRD	3
2. Beschrijving plangebied en toekomstige situatie	4
2.1. Beschrijving plangebied	4
2.2. Beschrijving huidige situatie	5
2.3. Beschrijving autonome ontwikkelingen	7
2.4. Planvorming in ruimtelijke ontwikkelingsvisie	7
2.5. Ontwikkelingen binnen afzienbare termijn (1-5 jr)	7
2.6. Ontwikkelingen op de langere termijn	10
3. Reikwijdte en detailniveau MER	11
3.1. Inleiding	11
3.2. Studiegebied	11
3.3. Alternatieven in het MER	11
3.4. Reikwijdte/milieuthema's in het MER	12
3.5. Detailniveau milieuonderzoek	12
3.6. Toelichting per milieuthema	13

Bijlagen:

- 1 Beschrijving Natura 2000
2. Ontwikkelingsvisie Gasselterveld

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en voorgeschiedenis

In het gebied Gasselternveld heeft jarenlang, sinds 1946, zandwinning plaatsgevonden. Naar aanleiding van de beoogde beëindiging van de zandwinning hebben de gemeente Aa en Hunze en Staatsbosbeheer in 2008 een intentieovereenkomst getekend. De intentie is uitgesproken om de ruimtelijke ontwikkelingen in Gasselternveld en het aangrenzende gebied op elkaar af te stemmen. Vervolgens hebben de gemeente Aa en Hunze, Staatsbosbeheer en de provincie Drenthe een integrale visie opgesteld, de *Ruimtelijke ontwikkelingsvisie Gasselternveld* (september 2010). Deze ontwikkelingsvisie laat de ontwikkeling van het gebied zien na beëindiging van de zandwinning en is gericht op de (reeds bestaande) pijlers recreatie, bosbouw en natuur.

Sinds de ruimtelijke ontwikkelingsvisie heeft de gemeente met verschillende initiatiefnemers overleg gevoerd over nieuwe ontwikkelingen binnen het gebied. Het gaat om kleine en grotere initiatieven die samen de toekomst van het Gasselternveld verder vorm geven. Elementen hierin zijn onder andere de realisatie van een dagrecreatieterrein (Wildpark), uitbreiding van verblijfsrecreatie, maar ook de realisatie en verbetering van langzaam-verkeersverbindingen. Voor de realisatie van een deel van de betreffende ontwikkelingen is een nieuw bestemmingsplan noodzakelijk.

Om te voldoen aan de wettelijke mer-verplichtingen wordt gelijktijdig met het opstellen van het bestemmingsplan voor deze ontwikkelingen een gecombineerde project- en planmer-procedure doorlopen.

1.2. Reden en doel van de milieueffectrapportage

Vanwege de Nederlandse wetgeving kunnen voor een ruimtelijk plan meerdere mer-verplichtingen gelden. In de praktijk worden dergelijke procedures met elkaar gecombineerd.

Planmer-plicht vanwege Natura 2000

Conform het Besluit m.e.r. is een bestemmingsplan planmer-plichtig, indien deze activiteiten mogelijk maakt die een significant negatief effect kunnen veroorzaken op Natura 2000-gebieden. Hierdoor is het opstellen van een passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk, en daarmee ook een planMER. Significant negatieve effecten op nabij gelegen Natura-2000 gebieden zijn vanwege de beoogde ontwikkelingen in het gebied Gasselternveld op voorhand niet uit te sluiten. Daarom moet voor het bestemmingsplan een passende beoordeling worden opgesteld en geldt een planmer-plicht.

Mer-beoordelingsplicht vanwege beoogde ruimtelijke ontwikkelingen

Een deel van de beoogde recreatieve ontwikkelingen valt onder categorie D10 uit de bijlage bij het Besluit m.e.r. (verblijfsrecreatie of themapark met een oppervlak van 25 ha of meer of 10 ha of meer in een gevoelig gebied. Een gevoelig gebied is onder andere de ecologische hoofdstructuur). Dit betekent

dat voor het bestemmingsplan, los van de planmer-plicht zoals hierboven beschreven, tevens een mer-beoordelingsplicht geldt. Een mer-beoordelingsplicht houdt in dat de gemeenteraad als bevoegd gezag beslist of er een volledige projectmer-procedure doorlopen moet worden. Hierbij wordt afgewogen of er belangrijke negatieve milieugevolgen op kunnen treden die noodzaken tot een volledige projectmer-procedure.

Daarom: een gecombineerde plan- en projectmer-procedure

De procedures voor planmer en projectmer zijn ongeveer identiek. Ook is het inhoudelijk mogelijk om planmer- en projectmer te integreren (qua reikwijdte en detailniveau). Vanwege de mogelijke gevolgen voor Natura 2000 en de ligging deels in de EHS stelt de gemeente daarom een gecombineerd plan- en projectMER op. Het doorlopen van een mer-beoordelingsprocedure is daarmee niet meer noodzakelijk.

Doel plan- en projectmer-procedure

Het instrument Milieueffectrapportage (mer) is wettelijk verankerd in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer. Doel van een plan- en projectMER is het integreren van milieuoverwegingen in de voorbereiding van in dit geval een bestemmingsplan. Zo wordt ervoor gezorgd dat de milieuaspecten in een zo vroeg mogelijk stadium van de planvorming worden betrokken. De mer-procedure is gekoppeld aan de procedure die moet worden doorlopen voor het bestemmingsplan (zie paragraaf 1.5).

1.3. Functie van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)

Het openbaar maken van deze notitie is de eerste stap in de plan- en projectmer-procedure (voor de gehele procedure zie paragraaf 1.5). In deze notitie worden de volgende zaken beschreven:

- Wat is de huidige situatie, en welke autonome ontwikkelingen vinden plaats (los van de planvorming)?
- Wat zijn de beoogde ontwikkelingen binnen het visiegebied Gasselternveld?
- Zijn er alternatieven voor de inrichting van het plangebied?
- Welke milieuaspecten in het MER worden onderzocht (oftewel; wat is de reikwijdte van het MER)?
- Wat de onderzoeksomvang is per milieuaspect (oftewel; wat is het detailniveau van het MER)?

1.4. Hoe kunt u reageren op deze NRD?

Wat kunt u naar aanleiding van deze NRD kenbaar maken?

In de inspraakperiode kan een ieder zienswijzen op de NRD naar voren brengen. De inspraak is erop gericht de onderzoeksvragen voor het MER scherper te maken.

Wanneer kunt u uw visie kenbaar maken?

U heeft tot 6 weken na de start van de terinzagelegging van deze NRD de tijd om uw (schriftelijke) zienswijze aan de gemeente kenbaar te maken.

De NRD wordt ook voorgelegd aan betrokken overheidsinstanties (provincie, waterschap, rijksdiensten). De NRD wordt niet voorgelegd aan de Commissie voor de milieueffectrapportage. De Commissie wordt in een later stadium betrokken bij de toetsing van het milieueffectrapport (MER). De gemeente zal beoordelen op welke wijze de reacties en adviezen worden betrokken bij het opstellen van het MER.

1.5. Overzicht mer-procedure en bestemmingsplanprocedure

De mer-procedure (voor planmer en projectmer) bestaat uit verschillende stappen die afgestemd zijn met de bestemmingsplanprocedure. Verwezen wordt naar de volgende tabel.

stap	MER	Bestemmingsplan
1	openbare kennisgeving opstellen MER en bestemmingsplan (door NRD)	
2	Inspraak en raadpleging bestuursorganen/wettelijke adviseurs over reikwijdte en detailniveau MER (a.d.h.v. NRD)	
3	opstellen MER	opstellen voorontwerpbestemmingsplan
4	Terinzagelegging MER en voorontwerpbestemmingsplan (mogelijkheid indienen zienswijzen, inspraak en overleg) en advies van de Commissie m.e.r. over het MER	
5		opstellen ontwerpbestemmingsplan
6		ter inzage leggen voor zienswijzen
7		vaststellen bestemmingsplan

Vanaf fase 5 vormt het MER een belangrijke onderbouwing van en bijlage bij het bestemmingsplan.

1.6. Leeswijzer NRD

In hoofdstuk 2 wordt de beoogde ontwikkeling en de bestaande situatie kort beschreven. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de inhoud van het MER: reikwijdte (welke milieuthema's worden onderzocht) en detailniveau (op welke wijze vindt onderzoek plaats).

2. Beschrijving plangebied en toekomstige situatie

2.1. Beschrijving plangebied

Het plangebied volgt de grenzen van het visiegebied in de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie Gasselterveld. Het gebied omvat het Gasselterveld dat aan de oostzijde wordt begrensd door de N34 en aan de westzijde door het beekdal van het Andersche Diep. De noordgrens wordt gevormd door de Rendierjagerweg, het landgoed Jahomi en de grens van het recreatiecomplex De Kremmer. De zuidgrens is de oude markegrens tussen Gasselte en Drouwen. Dit is ook altijd de gemeentegrens geweest, De begrenzing van het plangebied is weergegeven in figuur 2.1.

Figuur 2.1 Begrenzing plangebied (bron: Parklaan landschapsarchitecten b.v., 28 september 2010)

2.2. Beschrijving huidige situatie

Algemeen

Het Gasselterveld is ontstaan aan het einde van de 19^e en in de eerste helft van de 20^e eeuw. Aan het einde van de 19^e eeuw werden de heidevelden in Nederland, om economische motieven en om het stuivende zand vast te leggen, ontgonnen en deels bebost. Daarvoor was het eeuwenlang een groot heideveld in gezamenlijk eigendom van de marke Gasselte. In het Gasselterveld zijn verschillende elementen aanwezig die een beeld geven van de bosbouwhistorie van het gebied, zoals het raster van boswegen, de keienwegen, beukenlanen en de Herenkamp met omwalling. Zandwinning in het gebied vindt sinds 1946 plaats, waarbij twee zandwinplassen in het bos zijn aangelegd.

Het plangebied kan worden ingedeeld in drie deelgebieden:

1. de boskern met de plassen en de vennen: De boskern vormt het hart van het plangebied. Het is een dicht bosgebied waarin grote plassen liggen.
2. de overgang van de boskern naar het escomplex bij Gasselte in het oosten: dit is een akkerbouwgebied met daarin strookvormige boselementen en enkele recreatiecomplexen.
3. de overgang van de boskern naar het beekdal van het Andersche Diep in het westen: dit is het westelijk deel van het plangebied. De grens van het beekdal wordt gemarkeerd door een houtwal, die het beekdal begeleidt. Tussen de houtwal en het bos ligt een gebied met een afwisseling van boselementen en akkers.

Huidig gebruik

Zandwinning

De twee zandwinplassen in het gebied leveren maximaal 210.000 m³ (vast) zand per kalenderjaar. De twee zandwinputten worden niet gelijktijdig geëxploiteerd. Het zand is geschikt voor gebruik als beton- en metselzand en ophoogzand. Bij 't Nije Hemelriek staat een sorteerinstallatie. Vrachtwagens voeren het zand via de Bosweg en N34 af. Uit de grote zandwinplas mag niet meer worden gewonnen sinds 1 januari 2010. Deze plas is momenteel ingericht als een onderwaterdepot voor de westelijk gelegen kleine plas. Voor de winning uit de kleine plas is een concessie afgegeven: geldig tot 1 januari 2013. Tot 1 januari 2015 mag zand uit het onderwaterdepot gehaald worden.

Bos(bouw)

Het huidige bos werd oorspronkelijk met een productiedoelstelling geplant (vooral voor mijnbouw en gebruik als heipalen). Veel voorkomende soorten zijn douglas, grove den, fijnspar en lariks, eik en beuk. Loofhout-soorten komen in mindere mate voor. Het bos heeft inmiddels een multifunctionele doelstelling (houtproductie, natuur en recreatie). Ook de wijze waarop het hout geoogst wordt is in de loop van de tijd veranderd. Werd er eerst vooral vlaktegwijs gekapt, nu wordt er meer groepsgwijs gekapt. Hierdoor ontstaat er zowel horizontaal als verticaal een veel gevarieerder bosbeeld.

Recreatie

Dagrecreatie:

- Zwemplas 't Nije Hemelriek is de belangrijkste recreatievoorziening in het Gasselterveld en trekt jaarlijks veel bezoekers.
- Bij 't Nije Hemelriek is een restaurant en een grote parkeerplaats (750 p.p.) aanwezig.
- In het Gasselterveld ligt langs de Steenhopenweg en de Houtvester Jansenweg een aantal dagcampings, dat door Staatsbosbeheer beheerd wordt. Deze dagcampings bestaan uit grasvelden met bomen waar overdag bijvoorbeeld een tent of caravan kan worden neergezet.

Verblijfsrecreatie

Aan de oostkant van het plangebied ligt een aantal verblijfsaccommodaties. De grootste hiervan zijn de camping De Kremmer en het bungalowpark De Kremmer. Daarnaast liggen er verspreid een aantal recreatiewoningen in het agrarische gebied.

Ecologie en waterhuishouding

Een groot deel van het plangebied ligt in de Ecologische Hoofdstructuur. Het westelijke deel van het plangebied is wel aangewezen als EHS, maar nog niet gerealiseerd.

Figuur 2.3 Ligging t.o.v. EHS

De flora van het bosgebied is kenmerkend voor dichte bossen op voedselarme zandgronden. Het gaat vooral om meer algemene soorten. In het oostelijke deel van het bos komt keileem op geringe diepte onder het maaiveld voor. Dit keileem is verantwoordelijk voor de aanwezigheid van nattere plekken en biedt potenties voor de ontwikkeling van bijzondere natuurwaarden. Door de groepsgewijze kap en de aanpak van de vennen in het gebied neemt het aandeel mantel-zoomvegetaties de laatste jaren toe.

Het bos is een leefgebied voor algemene zoogdieren (eekhoorn, ree), maar ook voor zeldzamere soorten (das, boommarter). In de boswachterij komen veel reguliere soorten broedvogels voor die kenmerkend zijn voor grote bossen. Enkele soorten staan op de rode lijst (zoals wintertaling). Aangetroffen amfibiesoorten betreffen meerkikker, gewone pad en bruine kikker en de zwaar beschermde heikikker in het Oude Hemelriek. Op de open plekken zijn vochtige tot droge heischrale vegetaties aanwezig. Een aantal van de vennen/veentjes is van zeer hoge kwaliteit met hoogveenvorming en natte heide vegetaties. De laatste jaren zijn veel verrijkte en verdroogde vennen aangepakt. Rond de vennen is het bos teruggezet en is de rijke toplaag afgevoerd.

De geohydrologie in het gebied wordt sterk bepaald door het reliëf van de Hondsrug. Het grootste deel van het gebied watert in oostelijke richting af op het Hunzesysteem. In de westrand van het bos ligt een waterscheiding. Het gebied ten westen daarvan watert af op het Anderensche Diep. Het plangebied is infiltratiegebied en wordt voor een groot deel beschermd als grondwaterbeschermingsgebied. In het beekdal van het Anderensche Diep is sprake van een kwelsituatie. Het gebied heeft over het algemeen een diepe grondwaterstand (grondwatertrap V-VII). In verschillende delen van het gebied is sprake van een hoge schijnwaterspiegel. Dit komt door de aanwezigheid van slecht doorlatend keileem. Het water van de plassen heeft een relatief hoge zuurgraad, vergelijkbaar met het water in 't Nije Hemelriek. Het water is voedselarm. Het zomer- en winterpeil van de plassen verschilt ongeveer 1 m.

Aan de westzijde van het gebied liggen enkele van oudsher nattere terreindelen. Aan de oostzijde van het bos ligt langs de Bosweg de Hemelrijkkampen. Dit particulier natuurgebied wordt ingericht en beheerd als een refugium voor planten- en diersoorten kenmerkend voor vochtige tot natte leemgronden van Drenthe.

Aan weerszijden van het plangebied liggen op korte afstand twee Natura 2000-gebieden (zie figuur 2.4.). In de bijlage wordt hier dieper op ingegaan.

Figuur 2.4 Ligging t.o.v. Natura 2000

Ontsluiting

De ontsluiting voor autoverkeer vindt vooral vanaf de oostkant van het plangebied plaats via de Bosweg op de N34 en N378. 't Nije Hemelriek is vanuit het noorden, het zuiden en het oosten bereikbaar. De fietsroutestructuur en de ATB-route liggen vooral in de randen van het Gasselterveld. Het Gasselterveld heeft een viertal gemarkeerde wandelroutes en er zijn twee lange-afstandspaden.

2.3. Beschrijving autonome ontwikkelingen

De beleidsinzet van Staatsbosbeheer voor het bos is een multifunctioneel bos (houtproductie, natuur en recreatie). Natuurelementen worden daarbij blijvend en actief beheerd. Daarnaast ligt er een accent op cultuurhistorie met extra aandacht voor de lanen, wegenstructuur en de relatie met het beekdallandschap. Naast de projecten die onderstaand worden genoemd, zijn echter geen grootschalige ruimtelijke ingrepen aan de orde, die voor het MER van belang zijn als autonome ontwikkeling.

2.4. Planvorming in ruimtelijke ontwikkelingsvisie

In de ontwikkelingsvisie is uitgegaan van een toekomstige ontwikkeling (gericht op recreatie, bosbouw en natuur) waarbij een zonering is aangehouden, waardoor binnen de landschappelijke hoofdstructuur drukke en rustige gebieden ontstaan. Daarbij wordt de volgende zonering aangehouden:

- Ten oosten van de grote plas is het recreatief gebruik intensiever. Het gebied is via de N34 bereikbaar en hier is sprake van een recreatiepoort naar de rest van het gebied. Dit deel is een recreatielandschap waar van alles te beleven is. De natuur is in dit gebied een belangrijk decor voor de recreant met attracties en belevingspunten.
- Ten westen van de plas is het recreatief gebruik extensief; het is een stil wandellandschap en er is volop ruimte voor de natuur. Dit is het gebied van de ontdekkingspunten. Binnen deze zonering zijn er nog accenten te leggen. De meeste gebouwde voorzieningen (zoals verblijfsrecreatie en restaurant) liggen in de omgeving van de Bosweg.

2.5. Ontwikkelingen binnen afzienbare termijn (1-5 jr)

De onderstaande ontwikkelingen zijn concreet en kunnen binnen een periode van 1-5 jaar plaatsvinden. Een aantal van deze ontwikkelingen is (indicatief) weergegeven in de onderstaande figuur.

Recreatief gebruik zandwinplas (10)

De afronding van de twee zandwinplassen (oever) vindt plaats in 2015. Hierbij wordt de oever van de kleine zandwinplas afgewerkt als natuuroever. De oever van de grote zandwinplas wordt aan de noordoostzijde geschikt gemaakt als recreatieoever. Hier wordt een zandstrandje aangelegd. De bezoekers van de recreatieplas kunnen voor een deel gebruik maken van de bestaande parkeerplaatsen in het bos (750 pp).

Herontwikkeling Hotel Gasselterveld (3)

De voormalige AZC-locatie langs de Bosweg wordt op dit moment anti-kraak bewoond. Deze locatie wordt herontwikkeld ten behoeve van recreatiewoningen en een hotel met een aantal zorgeenheden, ondergeschikte wellnessfuncties en een klein congrescentrum. De ondernemer gaat uit van 80 hotelkamers en 80 recreatie-eenheden, variërend van 4-12 personen per eenheid. De verhouding is circa 65% recreatie en 35% zorg.

De bestaande bebouwing wordt gewijzigd en er komt een uitbreiding aan de noord-, oost- en westzijde. Op de westzijde is dit een andere (recreatieve) invulling op het perceel waar op dit moment alleen een bedrijfswoning staat.

Herontwikkeling de Kremmer (4)

Recreatiepark wordt op een aantal punten uitgebreid en opgewaardeerd:

1. Er worden ongeveer 6 recreatiewoningen aan de zuidkant bijgebouwd. Aan de noordkant komen er 26 woningen bij, waarvan 17 al in het huidige bestemmingsplan zijn toegestaan;
2. Er wordt een nieuwe ontsluitingsweg aangelegd naar Bosweg;
3. De interne ontsluiting wijzigt en er wordt een kwaliteitsslag gemaakt

Vlinderboerderij (9)

Op een perceel ten zuiden van de Bosweg is de realisatie van een vlinderboerderij voorzien. Dit is een dagrecreatieve voorziening met een tuin en een gebouw waar bezoekers bijzondere vlindersoorten kunnen bekijken. Er is ook ondergeschikte horeca toegestaan.

Parkeren en verkeersmaatregelen (6 en 8)

Met de nieuwe recreatieve functies in het gebied ontstaat een grotere parkeerbehoefte. De bestaande parkeervoorziening van 750 parkeerplaatsen bij 't Nije Hemelriek voorziet niet in afdoende parkeerplaatsen. Voor nieuwe parkeerplaatsen zijn twee opties mogelijk:

- Door een andere indeling kan op het bestaande terrein het aantal parkeerplaatsen nog beperkt worden uitgebreid (6);
- Wanneer uit parkeerberekeningen blijkt dat meer parkeerplaatsen nodig zijn, worden bij de entree vanaf de N34 aanvullende parkeervoorzieningen aangelegd (8). De noodzaak en uitvoerbaarheid hiervan moeten nog blijken. Wanneer dat het geval is, wordt een langzaamverkeersverbinding aangelegd tussen de nieuwe parkeerplaats en 't Nije Hemelriek en Wildpark.

In de Houtvester Jansenweg wordt een knip gelegd zodat er geen sluipverkeer meer ontstaat tussen de N33 en N34. Daarnaast kan de zonering uit de ontwikkelingsvisie beter worden gerealiseerd. Het gebied ten westen van de parkeerplaats is immers bedoeld als extensief recreatiegebied.

Informatiecentrum

In het plangebied wordt een centrum gerealiseerd waar informatie kan worden ingewonnen over de recreatiemogelijkheden en over de natuurwaarden in het plangebied (en omgeving). In de plannen voor het wildpark wordt rekening gehouden met een informatiecentrum. Ook bij de Vlinderboerderij of bij hotel Gasselterveld kan een informatiecentrum worden ondergebracht. Het centrum wordt in overleg met Staatsbosbeheer ingevuld.

Belevingspad Geopark Hondsrug

Er wordt een belevingspad ingericht voor het Geopark Hondsrug. Hierbij wordt de bestaande padenstructuur benut en aangevuld met verschillende informatiepunten.

2.6. Ontwikkelingen op de langere termijn

Daarnaast spelen een aantal ontwikkelingen, waarvan niet zeker is of deze op korte termijn kunnen worden gerealiseerd of die pas op langere termijn spelen. Deze ontwikkelingen worden wel meegenomen in het MER. Het gaat om de volgende ontwikkelingen

Scoutingterrein (1)

Aan de oostzijde van het plangebied wordt de inrichting van een scoutingterrein nader onderzocht. Dit terrein wordt op verschillende momenten in het jaar gebruikt voor de volgende evenementen:

- Pinksterkamp (3700-3800 bezoekers);
- Zomervakantie (200-250 bezoekers);
- Decemberkamp (500 bezoekers).

Daarnaast wordt tegen de bosrand de aanleg van een 20-tal permanente kampeerplaatsen ten behoeve van Scouting-weekeinden overwogen. Deze worden gebruikt in de periode tussen Pasen en de herfstvakantie. In het MER wordt bekeken of een andere locatie (buiten de bosrand) leidt tot een verschil in milieueffecten.

Herinrichting van de Herekamp (11)

De oudste bosstructuur ter plaatse wordt heringericht. Het streven is erop gericht deze structuur weer te herstellen. Hiervoor moeten verschillende agrarische percelen in de toekomst weer als bos ingericht worden.

Infrastructurele maatregelen

Nadat de landbouwfunctie in het gebied is verdwenen, wordt een knip gemaakt in de Herekampseweg. De weg kan dan worden gebruikt als langzaamverkeersroute tussen Gasselte en het plangebied. Tot slot wordt ook een knip gelegd in de Steenhopenweg, ter hoogte van de Heerenkampseweg wanneer het informatiecentrum van Staatsbosbeheer is verplaatst (na 2018).

3. Reikwijdte en detailniveau MER

3.1. Inleiding

De reikwijdte en het detailniveau van het MER is mede afhankelijk van het abstractieniveau van het plan. In dit hoofdstuk komt het studiegebied voor het MER aan bod, de alternatieven die in het MER worden onderzocht, de reikwijdte en het detailniveau van het MER.

3.2. Studiegebied

In hoofdstuk 2 is ingegaan op het plangebied voor het bestemmingsplan. Het studiegebied is het gebied waar milieueffecten, als gevolg van de uitbreiding van de beoogde ontwikkelingen in Gasselternveld, (kunnen) optreden. Het betreft het plangebied en de omgeving ervan. De reikwijdte van milieugevolgen kan verschillen per milieuaspect. Voor bepaalde milieuaspecten komt het studiegebied vrijwel overeen met het plangebied, voor andere milieuthema's kan het studiegebied zich tot (ver) buiten het plangebied uitstrekken. Een voorbeeld van de laatstgenoemde categorie is bijvoorbeeld het thema stikstofdepositie. In paragraaf 3.6 wordt voor enkele aspecten ingegaan op de begrenzing van het studiegebied.

3.3. Alternatieven in het MER

In een MER worden verschillende alternatieven beschreven en op hun milieueffecten beoordeeld. In het MER Gasselternveld gaat het om de volgende alternatieven:

- de referentiesituatie: dit is de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen. Dit betreffen ontwikkelingen die doorgang vinden, ook als de beoogde ontwikkeling van Gasselternveld niet plaatsvindt. De referentiesituatie, waartegen de alternatieven worden afgezet, zullen wij in het MER de volgende alternatieven beschrijven en de bijbehorende effecten beoordelen:
- het basisalternatief: dit is de beschrijving van het voornemen op basis van het globale inrichtingsplan;
- optimalisatiemogelijkheden per milieuthema. Deze optimalisatiemogelijkheden kunnen bijvoorbeeld op ecologievlak liggen, zoals een optimaal uitgevoerde natuur- en recreatiezonering. Optimalisaties zijn aan de orde indien er grote negatieve milieueffecten optreden of indien voor bepaalde milieuaspecten juist milieuwinst te bereiken is;
- het voorkeursalternatief (VKA): dit is het alternatief dat het bestemmingsplan mogelijk maakt. Dit betreft het geoptimaliseerde basisalternatief dat uiteindelijk in het bestemmingsplan wordt vastgelegd.

Afweging locatie-alternatieven

Volwaardige ontwikkelingsalternatieven zijn in dit MER niet aan de orde. Er zijn geen locatiealternatieven, omdat de beoogde recreatieve ontwikkelingen deels betrekking hebben op de uitbreiding/herinrichting van bestaande recreatieve voorzieningen (herontwikkeling Motel Gasselterveld, herinrichting van bungalowterrein De Kremmer), waarmee de locatie al vaststaat.

De realisatie van het wildpark sluit aan bij de wens om de randen van de zandwinlocaties een recreatieve invulling te geven en deze functies zoveel mogelijk te concentreren in het bosgebied ten oosten van de zandwinplas. Gebieden met hoge natuurwaarden, zoals de boskern ten westen van de zandwinplas, de Gasselterdennen en 't Oude Hemelriek worden (zoveel mogelijk) uitgesloten van recreatieve ontwikkeling. Gelet op de omvang van het wildpark en de aanwezigheid van gevoelige functies in overige delen van het plangebied, is een andere locatie niet mogelijk.

Afweging inrichtingsvarianten

Aanvullend op het basisalternatief worden de volgende inrichtingsvarianten met elkaar vergeleken:

- in het basisalternatief wordt rekening gehouden met herinrichting van de bestaande parkeerplaats. Met de variant 'parkeerlocatie' wordt onderzoek gedaan naar de effecten van een parkeerlocatie bij de entree van het gebied;
- in het basisalternatief wordt rekening gehouden met de realisatie van een permanent kampeerterrein ten behoeve van scouting-weekeinden tegen de bosrand. Met de inrichtingsvariant 'kampeerplaatsen' wordt onderzoek gedaan naar de effecten van een permanent kampeerterrein dicht bij de N34.

Verder zijn er geen inrichtingsvarianten te onderscheiden die leiden tot een groot verschil in milieueffecten.

3.4. Reikwijdte/milieuthema's in het MER

In het milieuonderzoek voor de planMER worden de volgende milieuthema's betrokken.

- Water en bodem;
- Ecologie;
- Cultuurhistorie en archeologie;
- Landschap;
- Verkeer;
- Leefomgevingskwaliteit (geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid, bedrijvigheid, kabels en leidingen);
- Duurzaamheid.

In de plansituatie worden in dit geval alleen de effecten van het maximale ontwikkelingsscenario berekend. De beschrijving van effecten van overige scenario's of faseringen heeft geen toegevoegde waarde voor het planMER. Door het maximale ontwikkelingsscenario te bekijken worden namelijk ook de maximale effecten op het milieu, en met name de stikstofdepositie, in beeld gebracht. Overige scenario's en faseringen zullen minder grote effecten hebben. Het maximale ontwikkelingsscenario wordt onder meer bepaald door het stedenbouwkundig ontwerp, de maximale milieuzonering en een maximale invulling met logistieke bedrijven.

Op welke wijze naar deze aspecten onderzoek wordt uitgevoerd, komt in de volgende paragraaf aan de orde.

3.5. Detailniveau milieuonderzoek

In de volgende tabel is op hoofdlijnen aangegeven op welke wijze wij de verschillende milieueffecten in beeld brengen. Dit zullen wij verder toelichten in de volgende paragraaf.

Tabel 3.1 Te onderzoeken thema's en wijze van onderzoek in het MER/bestemmingsplan

Thema	Aspect	te beschrijven effecten/criteria	aanduiding werkwijze
Water	Waterhuishouding	- Waterhuishoudingsdoelstellingen (o.a. KRW, drinkwaterwinning, wateroverlast, watertekort)	Kwalitatief
	Chemische en ecologische waterkwaliteit	- Grond- en oppervlaktewater	kwalitatief
Bodem	bodem	- bodemkwaliteit	Kwalitatief
Ecologie	beschermde gebieden	- gevolgen voor EHS- en Natura 2000 (areaalverlies, verdroging, vermesting/verzuring (stikstofdepositie), verstoring)	kwantitatief (stikstofdepositie-berekeningen) en kwalitatief
	beschermde en/of bijzondere soorten	- gevolgen voor beschermde en/of bijzondere soorten	kwalitatief
Cultuurhistorie en archeologie	archeologische waarden en cultuurhistorie	- gevolgen voor archeologische waarden en cultuurhistorische patronen en elementen	kwalitatief
Landschap	landschapsstructuur	- gevolgen voor structuur en samenhang van het landschap	kwalitatief
Verkeer	Verkeersafwikkeling	- verkeersaantrekkende werking	kwantitatief
	Bereikbaarheid	- verkeersstructuur	kwalitatief
	verkeersveiligheid	- verkeersveiligheid	kwalitatief
		- parkeren	kwantitatief
Leefomgeving	geluid	- geluidshinder wegverkeerslawai	kwantitatief (SRM I)
	luchtkwaliteit	- effecten op luchtkwaliteit	kwantitatief
	externe veiligheid	- risico's inrichting in de omgeving	kwalitatief onderzoek
		- risico's routes gevaarlijke stoffen	kwantitatief onderzoek
	bedrijvigheid	- gevolgen voor bedrijven of gevoelige functies in de omgeving	Kwalitatief
	kabels en leidingen	- ligging planologisch relevante leidingen	Kwalitatief
Duurzaamheid	Materiaalgebruik	- materiaalgebruik	Kwalitatief

In het MER zal de nadruk liggen op de aspecten ecologie, landschap en waterhuishouding.

3.6. Toelichting per milieuthema

Onderstaand wordt per milieuthema een toelichting gegeven op de onderzoeksopzet van het MER. Naar verwachting zijn 'groene milieuaspecten' en het thema verkeer de belangrijkste onderzoeksaspecten.

Ecologie

De beoogde recreatieve ontwikkeling heeft mogelijk gevolgen voor omliggende Natura 2000-gebieden. In bijlage 1 wordt een nadere omschrijving van de Natura 2000-gebieden en bijbehorende gevoelige habitats gegeven. Omdat significante negatieve effecten niet op voorhand zijn uit te sluiten, is een passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk. De passende

beoordeling spitst zich toe op de toename van stikstofdepositie ter hoogte van verzuringsgevoelige habitats in de omgeving van het plangebied. Ook is het mogelijk dat ingrepen in de waterhuishouding zijn gepland waarmee verdrogingseffecten aan de orde zijn. De passende beoordeling bevat een beschrijving van de effecten en de compenserende en mitigerende maatregelen die noodzakelijk zijn om significante negatieve effecten te voorkomen.

De beoogde ontwikkeling heeft eveneens gevolgen voor de EHS, gelet op de ligging deels in EHS-gebied. Het MER biedt inzicht in de gevolgen op de EHS en de vraag of compensatie noodzakelijk is. Daarbij wordt ingegaan op de aspecten areaalverlies, verdroging (hydrologie) en vermessing/verzuring. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de verstoring door recreatieve activiteiten.

Het MER analyseert op basis van het reeds uitgevoerde veldonderzoek welke soorten in het plangebied voorkomen en de geschiktheid van het gebied voor bepaalde soorten. Op basis van het veldonderzoek beschrijft het MER de huidige situatie. Effecten worden beoordeeld en in het MER worden optimalisatiemaatregelen voorgesteld. Zo nodig worden aanvullende mitigerende en compenserende maatregelen gedefinieerd en op hoofdlijnen uitgewerkt.

Verkeer

De beoogde ontwikkelingen leiden tot een verkeerstoename in het gebied. De betreffende verkeersgeneratie zal in beeld worden gebracht, rekening houdend met globale aankomst- en vertrekpatronen. Hierdoor kan een 'verkeersgeneratiebalans' worden opgesteld op basis waarvan zowel de totale verkeersgeneratie van alle activiteiten in het plangebied als de omvang van de verkeersstromen op piekmomenten kan worden bepaald (reguliere dagen/topdagen). Op basis van deze informatie kunnen de effecten op de verkeersafwikkeling in beeld worden gebracht en beoordeeld. Hierbij wordt eveneens de verkeersstructuur beschreven.

Aan de hand van inzicht in de huidige parkeerdruk in het gebied en de verkeersgeneratie van de beoogde ontwikkelingen wordt onderzoek gedaan naar de parkeerbehoefte voor het gebied. Ook wordt onderzoek gedaan naar een inrichtingsvariant voor het oplossen van de parkeervraag. Hiervoor wordt eenzelfde aanpak als voor de verkeersgeneratie gehanteerd. Indien nodig wordt aandacht besteed aan vervoersmanagement.

Aan de hand van de principes van Duurzaam Veilig wordt getoetst of wordt voldaan aan een verkeersveilige en goede verkeersafwikkeling. Naast het autoverkeer beschrijft het MER ook de bereikbaarheid per openbaar vervoer en de ontsluiting voor langzaam verkeer.

Water en bodem

Aan de hand van beschikbare informatie wordt een visualisatie opgesteld van het ecohydrologisch systeem in een 2D-dwarsdoorsnede. Hierin wordt onder meer aandacht besteed aan de geologische opbouw van de ondergrond (met specifiek aandacht voor kleileem), grondwater, oppervlaktewater, waterstroming en landgebruik. Aan de hand van dit systeem beschrijft het MER de huidige situatie en worden de effecten beschreven en beoordeeld. Daarnaast wordt in het MER ingegaan op het aspect waterkwaliteit, waarbij aandacht wordt besteed aan de (extra) emissies door de nieuwe ontwikkelingen (wildlifepark) en de recreatiedruk.

De voorgenomen ontwikkeling van een wildpark kan grote gevolgen hebben voor de bodem, grondwaterkwaliteit en oppervlaktewaterkwaliteit. Voor dit onderdeel wordt daarom een link gelegd met de onderzoeken op het gebied van water.

In het gebied hoeft naar verwachting geen rekening te worden gehouden met een kans op ernstige verontreinigingen vanwege de afwezigheid van historische bodembedreigende activiteiten. De bodemkwaliteit in de huidige situatie wordt beschreven op basis van beschikbare bodeminformatie.

Vanwege de diepte van het grondwater zijn grootschalige ophogingen in het plangebied niet aan de orde. Grond die in het wildpark wordt uitgegraven ten behoeve van waterpartijen, kan in het wilpark worden benut voor ophogingen. Vooralsnog wordt in het MER daarom uitgegaan van een gesloten grondbalans.

Cultuurhistorie en archeologie

In het MER wordt het effect van de ontwikkeling op de aanwezige archeologische waarden beschreven. Deze beschrijving en de beoordeling vindt plaats aan de hand van beschikbare informatie zoals de archeologische beleidskaart en recent uitgevoerde archeologische onderzoeken in het gebied. Omdat de omvang van eventuele bodemingrepen en exacte locatie niet bekend zijn wordt in het MER vooralsnog alleen archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd.

Op basis van het MER wordt indien nodig in het bestemmingsplan een dubbelbestemming archeologie opgenomen waaraan een omgevingsvergunningplicht voor de activiteit 'aanleggen' wordt gekoppeld. Aan deze activiteit wordt een onderzoeksplicht gekoppeld. Op deze manier is het belang van archeologische waarden en monumenten zeker gesteld in het bestemmingsplan.

Landschap

Uitgangspunt is dat het plan geen belangrijke negatieve effecten op het landschap heeft. Op basis van de huidige situatie en de aanwezige gegevens over de planontwikkeling geeft het MER een beschrijving van het landschap, de aanwezige waarden en de wijze waarop daarmee in de planontwikkeling kan worden omgegaan. Met name het bosbeeld en het landschapsbeeld vanaf de randen van het plangebied zijn bepalend voor de landschapsbeleving. De effectbeschrijving zal zich dan ook met name daarop richten.

Leefomgevingskwaliteit

Geluid

Het aspect geluid is naar verwachting geen onderscheidend criterium voor het MER. Verblijfsrecreatie is geen geluidgevoelig object. Wel zal in het kader van een goede ruimtelijke ordening hier aandacht hieraan moeten worden besteed. De ligging van de geluidscontouren berekend conform het wettelijk reken- en meetvoorschrift op basis van Standaard Rekenmethode I.

Ook zal inzicht worden geboden in de toename van wegverkeerslawaai vanwege de verkeersgeneratie van de beoogde ontwikkelingen. Dit zal in eerste instantie kwantitatief gebeuren aan de hand van vuistregels.

Luchtkwaliteit

De gevolgen van de ontwikkeling voor de concentraties luchtverontreinigende stoffen langs de ontsluitende wegen worden getoetst aan de wettelijke grenswaarden met behulp van CAR II/ISL2, of een daarmee vergelijkbaar model. Verwacht wordt dat in het plangebied en de omgeving ruimschoots aan de wettelijke grenswaarden wordt voldaan. De gegevens uit de verkeersprognose vormen het uitgangspunt voor het onderzoek luchtkwaliteit.

Externe veiligheid

De N34 ter hoogte van het plangebied speelt geen relevante rol bij het vervoer van gevaarlijke stoffen: de weg is in het kader van het Basisnet niet aangewezen voor een veiligheidszone. Gastransportleidingen of spoorwegen komen in de directe omgeving van het plangebied niet voor. Tot slot zijn er geen risicovolle inrichtingen in het plangebied aanwezig, behalve de opslag van propaan in bovengrondse tanks. Aan het laatste aspect zal kwalitatief aandacht aan worden geschonken. Dit aspect is geen onderscheidend criterium voor het MER.

Bedrijvigheid

In het MER zullen de gevolgen van de realisatie van hindergevoelige functies ten opzichte van bedrijfsactiviteiten in beeld worden gebracht. Daarnaast worden de gevolgen van de realisatie van recreatieve functies voor gevoelige functies in de omgeving in beeld gebracht. Aan de hand van de VNG-

uitgave bedrijven en milieuzonering worden in eerste instantie de gevolgen beschreven. Indien specifiek (akoestisch) onderzoek noodzakelijk is, zal dit aan het MER worden toegevoegd.

Ligging planologisch relevante leidingen

Er wordt aandacht geschonken aan aanwezige leidingen. Dit aspect is geen onderscheidend criterium voor dit MER, maar is wel relevant voor het bestemmingsplan.

BIJLAGE 1

1 Beschrijving Natura 2000

Referentiesituatie

Aan weerszijden van het plangebied liggen op korte afstand twee Natura 2000-gebieden (zie figuur 3.1). In de tabellen 3.2 t/m 3.5. zijn de kwalificerende habitats en soorten weergegeven, de instandhoudingsdoelen voor deze habitats en soorten en de mate van stikstofgevoeligheid van de kwalificerende habitats.

Figuur 3.1 Ligging t.o.v. Natura 2000

Drentsche Aa-gebied

Het stroomdallandschap van de Drentsche Aa is het enige stelsel van beekdalen in Nederland dat weinig is aangetast. Alle onderdelen van het beekdallandschap, van oorsprongen tot benedenloop en van sterke kwelgebieden tot droge inrijgebieden, zijn vertegenwoordigd. Het landschap met zijn kronkelende beken is vooral bekend vanwege zijn uitgestrekte hooilanden en zeggenmoerassen met tal van bijzondere planten- en diersoorten. Deze waarden worden bepaald door de complexe waterhuishouding en hangen nauw samen met het vroegere landgebruik. In de lage delen van het beekdal van de Drentsche Aa komen, net als in andere beekdalen van ons land, betrekkelijk hoog productieve graslanden en grote-zeggenmoerassen voor.

Tabel 3.2 Instandhoudingsdoelstellingen Drentsche Aa-gebied

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling omvang leefgebied	Doelstelling kwaliteit leefgebied
H2310 - Stuifzandheiden met struikhei	--	>	>
H2320 - Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	>
H3160 - Zure vennen	-	=	>
H3260A - Beken en rivieren met waterplanten	-	>	>

(waterranonkels)			
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>
H4030 - Droge heiden	--	=	=
H5130 - Jeneverbesstruwelen	-	=	>
H6230 - *Heischrale graslanden	--	>	>
H6410 - Blauwgraslanden	--	>	>
H6430A - Ruigten en zomen (moerasspirea)		=	=
H7110B - *Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	=	>
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	--	>	>
H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	-	>	>
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	=	=
H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	--	>	>
H9190 - Oude eikenbossen	-	=	=
H91D0 - *Hoogveenbossen	-	>	>
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	>	>
Habitatsoorten			
H1099 - Rivierprik	-	=	=
H1145 - Grote modderkruiper	-	=	=
H1149 - Kleine modderkruiper	+	=	=
H1163 - Rivierdonderpad		=	=
H1166 - Kamsalamander	-	>	>

Legenda

* prioritaire soort of habitat

Landelijke staat van instandhouding

- + gunstig
- matig gunstig
- zeer ongunstig

Doelstelling voor oppervlakte en/of kwaliteit

- = behoud
- > uitbreiding
- = (>) uitbreiding met behoud van de goed ontwikkelde locaties
- < vermindering is toegestaan, ten gunste van met name genoemde habitatype of soort
- = (<) achteruitgang ten gunste van ander habitatype of soort toegestaan

Doelstelling voor leefgebied en/of omvang populatie

- = behoud
- > uitbreiding/verbetering
- < vermindering is toegestaan
- = (<) achteruitgang ten gunste van ander habitatype of soort toegestaan

Gevoeligheid voor vermesting en verzuring

Dit Natura 2000-gebied kent vele stikstofgevoelige habitattypen, zoals tabel 3.3 laat zien. De habitattypen H3160 Zure vennen, H6230 Heischrale graslanden, H7110B Actieve hoogvenen (heideveentjes) en H7140B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) zijn het meest gevoelig. De landelijke staat van instandhouding van deze habitattypen is matig tot zeer ongunstig en geldt in dit gebied een verbeterdoelstelling voor wat betreft de kwaliteit. De achtergronddepositie voor stikstof is hier aanzienlijk hoger (1220 mol N/ha/jr of hoger) dan de Kritische Depositiewaarde (KDW) zodat ook bij

een kleine extra depositie significant negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Ook de habitatsoorten zijn (indirect) gevoelig voor vermessing.

Tabel 3.3 Kritische depositiewaarden habitattypen Drentsche Aa-gebied

Habitattypen	Kritische depositiewaarde mol N/ha/jr.
H2310 - Stuifzandheiden met struikhei	1071
H2320 - Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	1071
H3160 - Zure vennen	714
H3260A - Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	> 2400
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	1214
H4030 - Droge heiden	1071
H5130 - Jeneverbesstruwelen	1071
H6230 - *Heischrale graslanden	714
H6410 - Blauwgraslanden	1071
H6430A - Ruigten en zomen (moerasspirea)	>2400
H7110B - *Actieve hoogvenen (heideveentjes)	786
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	1214
H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	714
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	1429
H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	1429
H9190 - Oude eikenbossen	1071
H91D0 - *Hoogveenbossen	1786
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	1857

	Lokale achtergronddepositie overal te hoog
--	--

Drouwenerzand

Het Drouwenerzand is een actief stuifzandgebied op de flank van de Hondsrug, waarin centraal een actieve stuifzandkern voorkomt. Het Drouwenerzand is ontstaan door overmatige begrazing van schapen en plaggenwinning in de 18e en 19e eeuw. Daarna is een uitgestrekte begroeiing ontstaan met jeneverbesstruwelen die nog steeds aanwezig is in het noordelijke en oostelijke gedeelte. Het stuifzand is in het begin van de 20ste eeuw gedeeltelijk beteugeld door bebossingen met grove den. De begroeiing van het heuvelachtige terrein bestaat in het oostelijke deel naast jeneverbes uit struikheide en grote oppervlakten kraaiheide, vochtige heide en oude eikenbossen. Het Drouwenerzand verschilt van andere Drentse stuifzandterreinen omdat het zand mineralenrijk is.

Tabel 3.4 Instandhoudingsdoelstellingen Drouwenerzand

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling omvang leefgebied	Doelstelling kwaliteit leefgebied
H2310 Stuifzandheiden met struikhei	--	=	>
H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	=
H2330 Zandverstuivingen	--	=	=
H5130 Jeneverbesstruwelen	-	=	>
H6230 *Heischrale graslanden		=	>
H9190 Oude eikenbossen	-	=	>

Gevoeligheid voor vermessing en verzuring

Het habitatype zandverstuivingen (H2330) is, zoals tabel 2.4 laat zien, het meest kritische habitatype met een KDW van 714 mol N/ha/jr. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is zeer

ongunstig en voor dit habitatype geldt in dit gebied een behoudsdoelstelling voor wat betreft de kwaliteit. De achtergronddepositie voor stikstof is hier aanzienlijk hoger ($> 1290 \text{ mol N/ha/jr.}$) dan de KDW van alle habitattypen zodat ook bij een kleine extra depositie significant negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Tabel 3.5 Kritische depositiewaarden habitattypen Drouwenerzand

Habitattypen	Kritische depositiewaarde mol N/ha/jr.
H2310 - Stuifzandheiden met struikhei	1071
H2320 - Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	1071
H2330 – Zandverstuivingen	714
H5130 – Jeneverbesstruwelen	1071
H6230 - *Heischrale graslanden	857
H9190 - Oude eikenbossen	1071

	Lokale achtergronddepositie overal te hoog
--	--

Op grotere afstand van het plangebied liggen nog meerdere natura 2000-gebieden, veelal ook stikstofgevoelig. De effecten op de hierboven beschreven twee gebieden zijn echter maatgevend voor de omvang van het depositieprobleem.

BIJLAGE 2

Gasselterveld

Ruimtelijke ontwikkelingsvisie

Parklaan[®]
Landschapsarchitecten

Parklaan Landschapsarchitecten b.v.
Vugterstraat 280
5211 GR Den Bosch

T: 073 - 614 01 91
E: post@parklaan.nl
I: www.parklaan.nl

Parklaan[®]
Landschapsarchitecten

Gasselterveld

ruimtelijke ontwikkelingsvisie
juli 2010

Inhoudsopgave

Inleiding	6
1 Het vertrekpunt; een korte gebiedsanalyse	7
2 Visie op het Gasselterveld	14
1.1 Algemeen	
1.2 Landschappelijke hoofdstructuur	
1.3 Drie leidende thema's	
1.4 Zonering	
1.5 Recreatie	
1.6 Bosbouw en natuur	
1.7 Verkeer	
1.8 De plassen	
3 Recreatiepoort Gasselte	27
4 Ontwikkeling in de tijd	31
5 Financiële consequenties	32
Bijlage 1; de drie varianten	34
Bijlage 2 visiekaart	36
Bijlage 3 Overzicht subsidies	38
Bijlage 4: Stratificatie en recreatie	39

Opdrachtgevers: Gemeente Aa en Hunze, Provincie Drenthe en Staatsbosbeheer.

Ontwerpteam: Marcel Eekhout, Aleks Droog, Lilian van Oosterhoudt (Parklaan landschapsarchitecten)
Edward de Boer en Miriam Collombon (Bureau Waardenburg)
Kees Huijgens en Hans van Zanten (BWZ ingenieurs)
Ivar de Jonge (Bonotraffic)
Anneke van Mispelaar (Bureau Buiten)

Datum: 7 juli 2010

Inleiding

Aanleiding

De gemeente Aa en Hunze en Staatsbosbeheer hebben op 14 mei 2008 een intentieovereenkomst getekend. Aanleiding voor deze intentieverklaring is de beëindiging van de exploitatie van de zandwinlokatie en de daarmee samenhangende verplichting tot afronding van het gebied.

De intentie is uitgesproken om de ontwikkelingen in Gasselterveld en het aangrenzende gebied op elkaar af te stemmen. Daarbij wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor natuur (bos en water), recreatie, veiligheid, infrastructuur en cultuurhistorie.

Vervolgens hebben de Gemeente Aa en Hunze, Staatsbosbeheer en de Provincie Drenthe besloten een integrale visie voor het voor het Gasselterveld op te stellen. Vooruitlopend op het planproces werd een gebiedsinventarisatie uitgevoerd op basis waarvan de drie partijen uitgangspunten hebben vastgesteld.

Het proces

Het planproces om te komen tot deze ontwikkelingsvisie bestond uit drie fasen:

- De verkenning en inventarisatie
- Het opstellen van ontwikkelingsvarianten
- Het opstellen van de ruimtelijke ontwikkelingsvisie

In de eerste verkennende fase zijn het gebied en verschillende ontwerp vraagstukken verkend. Daarnaast is een sterkte zwakte analyse (SWOT) gemaakt. Deze SWOT was een weerslag van de analyse, interviews en gesprekken die gevoerd zijn met het projectteam, Staatsbosbeheer en andere belanghebbenden. De fase is afgesloten met een aantal mogelijke denkrichtingen.

Vervolgens is een variantenstudie gemaakt. Er zijn drie varianten onderzocht; een variant met het accent recreatie; een variant met accent natuur en een combinatie variant. Een samenvatting van deze studie is opgenomen in bijlage 1. De varianten zijn getoetst aan het huidige beleid en gepresenteerd aan geïnteresseerden. In de derde en laatste fase is op basis van de varianten, de wensen van de drie opdrachtgevende partijen en de inspraakreacties een samenhangende ruimtelijke ontwikkelingsvisie opgesteld. Na vaststelling vormt de ontwikkelingsvisie voor de drie opdrachtgevers een beoordelings-/toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast zal het als bouwsteen

worden gebruikt voor verschillende ruimtelijke kaders zoals het bestemmingsplan en de gebiedsvisie Hondsrug.

Plangebied

Het studiegebied omvat het Gasselterveld aan de oostzijde begrensd door de N34, aan de westzijde door het beekdal van het Andersche Diep. De noordgrens van het studiegebied wordt gevormd door de Rendierjagerweg, het landgoed Jahomi en de grens van de recreatiecomplexen de Kremmer. De zuidgrens is de oude markegrens tussen Gasselte en Drouwen, nu de gemeentegrens.

Huidige situatie. (De legenda is opgenomen in bijlage 2)

1 Het vertrekpunt; een korte gebiedsanalyse

1.1 Het huidige landschap

De Hondsrug is de basis voor dit landschap

Gasselterveld ligt op de Hondsrug. De Hondsrug is uniek door de geologische opbouw die vooral in de laatste twee ijstijden is ontstaan. Door het landijs is keileem afgezet op oudere grovere fluviatiele zanden. Door riviererosie van de Aa en de Hunze en latere sedimentatie van bijvoorbeeld dekzand komen verschillende afzettingen aan het oppervlak voor. In het oppervlak van de dalhelling komen lokaal depressies voor in de vorm van dobben en pingoruïnes bijvoorbeeld de Gletsjerkuil en de Verbergingskuil bij De Kremmer.

De aardkundige waarden van de Hondsrug zijn zo hoog dat de Hondsrug is voorgedragen als Unesco Geopark. Als deze voordracht wordt gehonoreerd betekent dit een impuls op het gebied van recreatie en toerisme. Verspreid over de heuvelrug zullen initiatieven worden ontplooid om het unieke van het gebied te behouden en te ontwikkelen. De boswachterij Gieten- Borger kan een belangrijk steentje bijdragen aan deze ontwikkeling.

Als we specifiek naar het Gasselterveld kijken zijn de volgende elementen aanwezig:

Het gebied ligt op de helling van de Hondsrug.

- De overgang van het plateau bij Gasselte naar de dalhelling.
- De dalhelling met daarin 't Oude Hemelriek, Dobbendal, Osseveen, twee min of meer evenwijdig liggende stroeten (dalvormige laagtes), een aantal vennen en de Gasselterdennen.
- De overgang van de dalhelling naar het stroomdal van het Andersche Diep.

Naast het reliëf zijn er, door de geologische opbouw van de Hondsrug, ook specifieke grondwaterstromen. Het grootste deel van het gebied is onderdeel van de Hunzesysteem. Hier stroomt het grondwater in oostelijke richting naar het Hunzedal. In de westrand van het bos ligt een waterscheiding, hier stroomt het grondwater in westelijke richting naar het Andersche Diep. Het gebied is een inzijsgebied. Kwel komt alleen in het beekdal van het Andersche Diep omhoog. Het gebied heeft over het algemeen een diepe grondwaterstand (grondwatertrap V tot VII). In verschillende delen van het gebied is door de aanwezigheid van keileem in de ondergrond een hoge schijnwaterspiegel aanwezig.

Van heide naar bos, de ontwikkeling van het landschap

De Hondsrug wordt door zijn hoge ligging al lang door de mens bewoond. Het Gasselterveld als bos zoals we dat nu kennen, is ontstaan aan eind van de 19e en in de eerste helft van de 20e eeuw. Daarvoor was het eeuwenlang een groot heideveld in gezamenlijk eigendom van de markte Gasselte. De schapen die op de heide graasde leverde de mest voor de essen rond het dorp Gasselte en waren een onmisbaar onderdeel van de agrarische bedrijfsvoering. Naast akkers en heide waren de weidegronden onmisbaar. Voor Gasselte lagen die weidegronden in het dal van de Hunze. In het westen gaat de Hondsrug over in het beekdal van het Andersche Diep dat onderdeel is van het beekdalsysteem van de Drentsche Aa en de aangrenzende esdorpen.

Historische kaarten van resp. 1852, 1899 en 1947

Aan het eind van de 19e eeuw werden de heidevelden in Nederland, om economische motieven en om het stuivende zand vast te leggen, ontgonnen en deels bebost. De boswachterij Gieten-Borger is een gaaf voorbeeld van een dergelijk jong ontginningsbos. In de 19e eeuw werd er een grof raster van boswegen uitgezet. Op basis van dit raster werd rond 1899 de Herenkamp, als eerste grote bebossing in Drenthe, bebost. Het stramien en de omkadering door een eikenwal zijn nu nog steeds terug te vinden in het Gasselterveld. Het grove stramien van rechte paden werd verdicht door de aanleg van bospaden met een onderlinge afstand van ongeveer 300 meter. Deze verdichting vond in de loop van de vorige eeuw plaats toen heel het Gasselterveld werd bebost. Dit grid is nog steeds herkenbaar aanwezig in de boswachterij en volgt de markegrenzen en het beekdal van het Andersche Diep.

In het midden de vorige eeuw (rond 1950) wordt de bebossing afgerond met de bebossing van het Drouwenerveld. In het Gasselterveld zijn de volgende elementen aanwezig die een beeld geven van de bosbouwhistorie van het gebied:

- Herenkamp met omwalling,
- Het grid van boswegen,
- Keienwegen,

Het gebied heeft een rijke bosbouwhistorie.

- Beukenlanen,
- Keien met vaknummers,
- Namen van wegen zoals de Houtvester Jansenweg,
- Rabattenbos,
- Monoculturen van exoten als lariks, fijnspar en douglas.

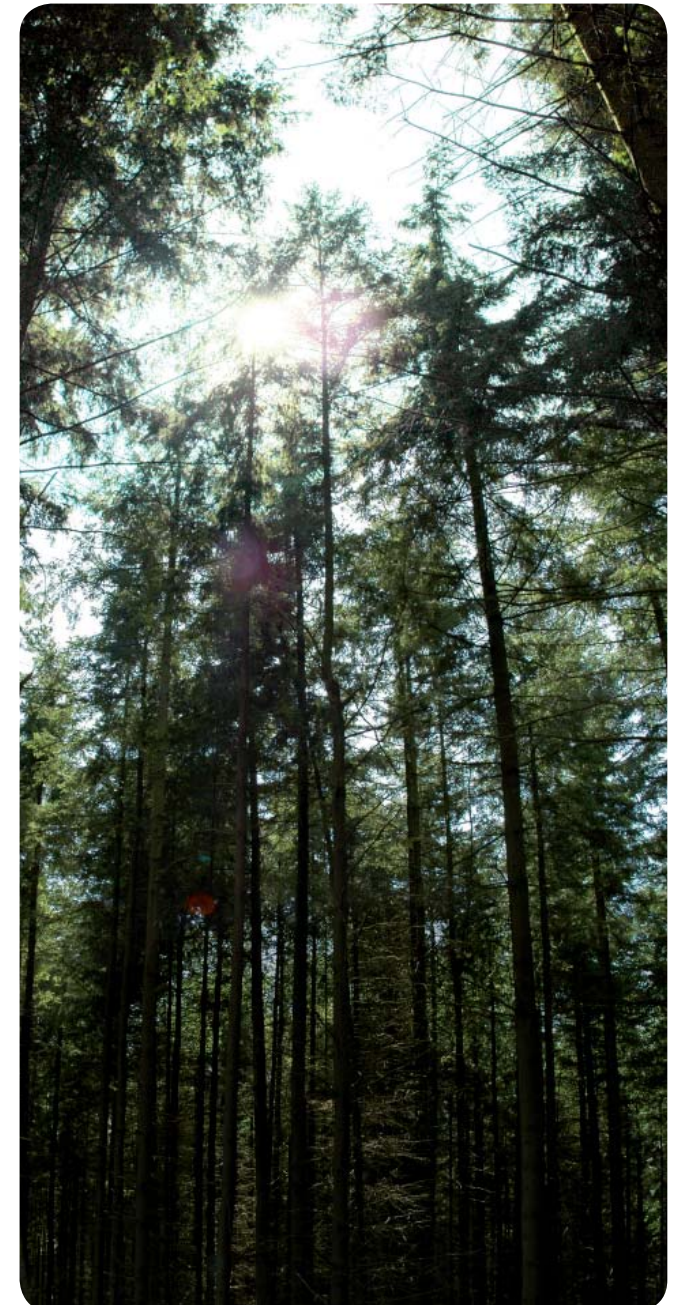
De meest recente verandering in het landschap is de aanleg van twee zandwinplassen in het bos.

1.2 Het huidige gebruik

Bos(bouw)

Het huidige bos werd oorspronkelijk met een productie-doelstelling geplant. In het begin werden de bomen vooral geplant om mijnhout en heipalen te produceren. Veel voorkomende soorten zijn douglas, grove den, fijnspar en lariks. Eik en beuk zijn de belangrijkste loofhoutsoorten. Het bos heeft inmiddels een multifunctioneel doelstelling (bosbouw, natuur en recreatie) maar de houtproductiedoelstelling is nog steeds belangrijk. De producten die het bos voortbrengt zijn inmiddels veel breder dan in de tijd van de aanleg. Het inlandse hout wordt gebruikt voor de bouw van huizen (zoals spanten en planken), meubels en energievoorziening.

Om ecologische redenen en om verdere grondwaterdaling tegen te gaan is het streven van Staatsbosbeheer om het aandeel loofhout te laten toenemen naar ongeveer 35%. Waarbij ook het aandeel gemengd bos toeneemt. Houtoogst blijft belangrijk. Staatsbosbeheer streeft voor de boswachterijen Gieten en Borger naar 10.000 m3 werkhout met schors per jaar. Ook de wijze waarop het hout geoogst wordt is in de loop van de tijd veranderd. Werd er eerst vooral vlakke gewijs gekapt nu wordt er meer groepsgewijs gekapt waardoor er zowel horizontaal als verticaal een veel gevarieerder bosbeeld ontstaat.

groot deel van het bos bestaat uit naaldhout

Natuur

De flora van het bosgebied is kenmerkend voor dichte bossen op voedselarme zandgronden. Het gaat vooral om meer algemene soorten. In het oostelijke deel komt keileem in en op geringe diepte onder het maaiveld voor. Dit keileem is verantwoordelijk voor de aanwezigheid van nattere plekken in het oostelijke deel en biedt potenties voor de ontwikkeling van bijzondere natuurwaarden. Door de groepsgewijze kap en de aanpak van de vennen in het gebied neemt het aandeel mantel-zoomvegetaties de laatste jaren toe. Hierdoor wordt het gebied aantrekkelijker voor zangvogels. Het bos is een leefgebied voor algemene zoogdieren als muizen, eekhoorn en ree. Twee soorten zijn zeldzamer; de das en de boomarter. In de boswachterij komen veel reguliere soorten broedvogels voor die kenmerkend zijn voor grote bossen. Langs de plassen en vennen komen incidenteel ook vogels als dodaars en wintertaling tot broeden. Enkele soorten staan op de rode lijst zoals de al genoemde Wintertaling en verder Groene specht, Grauwe vliegenvanger en Zomertortel.

Op de open plekken zijn vochtige tot droge heischrale vegetaties aanwezig met dophei en kleine zonnedauw. Een aantal van de vennen en veentjes zoals het Oude Hemelriek en de pingoruïne zijn van zeer hoge kwaliteit. Het betreft

Heidekikker

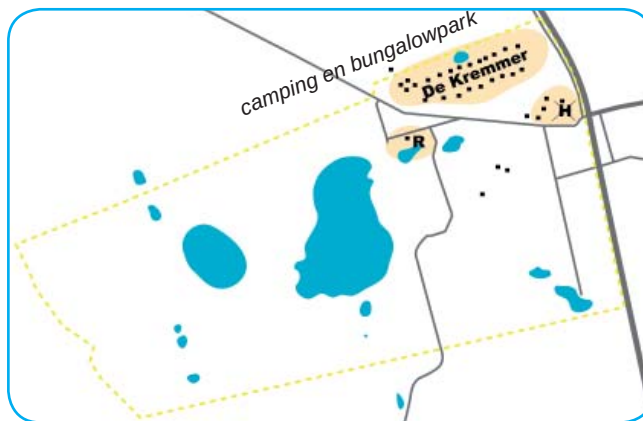
vennen met een zure waterkwaliteit met hoogveenvorming en natte heide vegetaties. De laatste jaren zijn veel verrijkte en verdroogde vennen aangepakt. Rond de vennen is het bos teruggezet, het watersysteem is hersteld en de rijke toplaag is afgevoerd. Van amfibieën zijn soorten als Meerkikker, gewone pad en bruine kikker aangetroffen. In het Oude Hemelriek komt de Heidekikker voor.

Aan de westzijde van het gebied liggen enkele van oudsher nattere terreindelen. Zowel in ecologisch opzicht als cultuurhistorisch opzicht kan dit een aanknopingspunt zijn voor versterking en ontwikkeling van bijzondere waarden. Voor het ontwikkelen van ecologische relaties tussen het beekdal van het Andersche Diep en het Gasselternveld liggen hierin mogelijke aanknopingspunten.

Aan de oostzijde van het bos ligt langs de Bosweg, de Hemelrijkkampen. Dit particulier natuurgebied wordt door de eigenaar ingericht en beheerd als een refugium voor planten- en diersoorten die kenmerkend zijn voor vochtige tot natte leemgronden van Drenthe. De naam, bedacht door de huidige eigenaar, verwijst naar het Oude en 't Nije Hemelriek.

Recreatie

Zwemplas 't Nije Hemelriek is de belangrijkste recreatievoorziening in het Gasselternveld en trekt jaarlijks veel

recreatie-accommodaties en 't Nije Hemelriek

bezoekers. Bij 't Nije Hemelriek is een restaurant en een grote parkeerplaats (750 p). Aan de oostkant liggen een aantal verblijfsaccommodaties waarvan de camping De Kremmer en het bungalowpark De Kremmer de grootste zijn. In het Gasselternveld liggen langs de Steenhopenweg en de Houtvester Jansenweg een aantal dagcampings, die door Staatsbosbeheer beheerd worden. Deze dagcampings bestaan uit grasvelden met bomen waar overdag bijvoorbeeld een tent of caravan kan worden neergezet. Bij de ordening van de recreatie werd in het verleden vaak uitgegaan van doelgroepen. In dit gebied zijn we uitgegaan van de relatief nieuwe indeling in motiefgroepen die ontwikkeld is door Alterra en door Staatsbosbeheer wordt gebruikt.

Gezelligheid.

Dit is de groep die gezellig met vrienden op stap gaat, lekker weg, met weinig inspanning.

Er tussenuit.

Dit zijn de recreanten die even de batterij willen opladen, genieten, lekker bijkomen in een groene omgeving.

Interesse voor gebieden.

Er tussenuit en dan graag iets leren over de natuur, met liefst ook nog een vleugje cultuurhistorie.

Liefhebbers van wildernis.

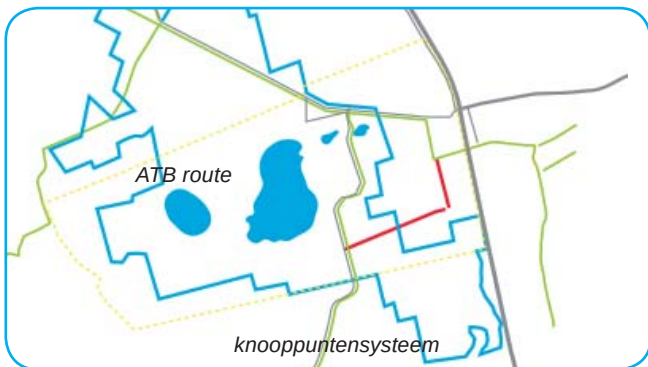
Bij deze groep staat liefde voor de natuur centraal, de leden van deze groep willen alles weten over flora en fauna.

Uitdaging.

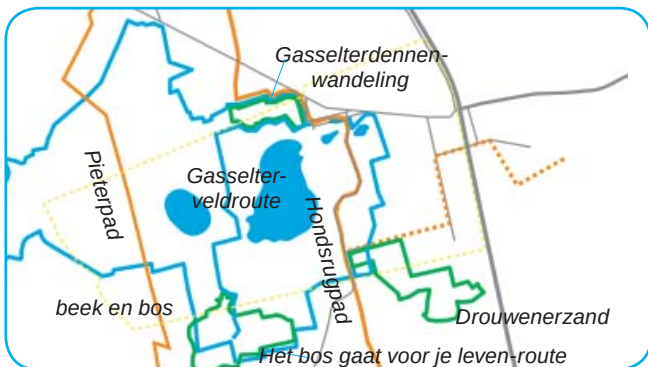
Dit zijn de sportievelingen die graag een fysieke uitdaging aangaan in een mooie omgeving.

autoontsluiting

fiets- en ATB-routes

wandelroutes

Ontsluiting

In een aantal kaarten is hiernaast de infrastructuur weer-gegeven. Wat opvalt, is dat de auto-ontsluiting vooral in het oosten van het gebied ligt en 't Nije Hemelriek vanuit het noorden, het zuiden en het oosten bereikbaar is. De fietsroutestructuur en de ABTroute liggen vooral in de randen van het Gasselterveld. Het Gasselterveld heeft een 4 gemarkeerde wandelroutes. Daarnaast zijn er twee lange afstandspaden.

Zandwinning

De twee zandwinplassen in het gebied leveren maximaal 210.000 m3 (vast) zand per kalenderjaar. De twee zand-winputten worden niet gelijktijdig geëxploiteerd. Het zand is geschikt voor gebruik als beton- en metselzand. Bij 't Nije Hemelriek staat een sorteerinstallatie. Vrachtwagens voeren het zand via de Bosweg en N34 af. Uit recente metingen blijkt dat het water van de plassen een relatief hoge zuurgraad heeft (pH 4,5- 5,0). Deze zuurgraad is vergelijkbaar met het water in 't Nije Hemelriek. De nutriëntenhuishouding geeft aan dat er weinig nutriënten aanwezig zijn. Door de combinatie van het vrij zure milieu en de nutriëntenhuishou-ding zal het gebied wel relatief soortenarm zijn. Het zomer- en winterpeil van de plassen wisselt rond de 1 meter.

Uit de grote zandwinplas mag niet meer worden gewonnen sinds 1 januari 2010. Deze plas is momenteel ingericht als een onderwaterdepot voor de westelijk gelegen kleine plas. Voor de winning uit de kleine plas is een concessie afgege-ven.

1.3 De landschappelijk hoofdstructuur

Het studiegebied kan worden ingedeeld in drie deelgebieden; de boskern met de plassen en vennen, de overgang van boskern naar het escomplex bij Gasselte in het oosten en de overgang van de boskern naar het beekdal van het Andersche Diep in het westen.

De boskern is het hart van het studiegebied. Het is een dicht bosgebied waarin grote plassen liggen. De overgang naar het escomplex Gasselte is een akkerbouwgebied met daarin strookvormige boselementen met enkele recreatiecomplexen. Het westelijk deel van het studiegebied is de overgang naar het beekdal van de Andersche Diep. De grens van het beekdal wordt gemarkeerd door een houtwal die het beekdal begeleid. Tussen de houtwal en het bos ligt een gebied met een afwisseling van boselementen en akkers.

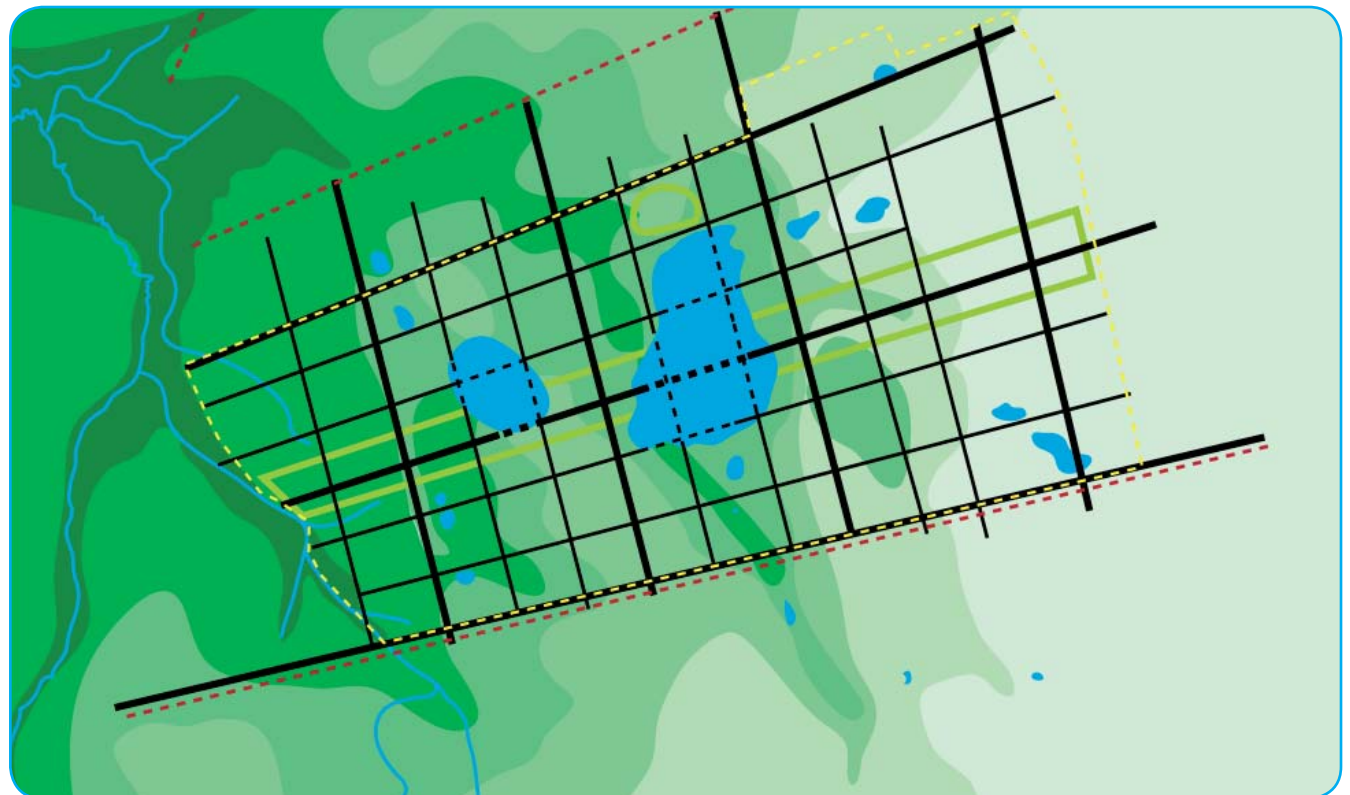

drie deelgebieden; beekdal, boskern en overgang naar escomplex

Over de deelgebieden heen liggen structuurdragers die het gebied een eigen karakter en samenhang geven.

In het studiegebied zijn de volgende structuurdragers te onderscheiden:

- Het reliëf gevormd in de ijstijden,
- Het rechthoekige grid van paden uit de eerste bosaanleg,
- De Herenkamp; oudste strook bos begrensd door zandwal met eikenbeplanting,
- De Gasselterdennen op stuifzand
- De oude markegrenzen,
- De grote plassen en kleine vennen.

structuurdragers

1.4 Ruimtelijke ontwikkelingen

Een groot deel van het studiegebied ligt in de Ecologische Hoofdstructuur. Het westelijke deel van het plangebied is wel aangewezen als EHS, maar nog niet gerealiseerd. De belangrijkste verandering die op termijn zou kunnen plaatsvinden is de omvorming van de landbouwpercelen aan de westkant naar een begeleid natuurlijke beekdallandschap. Een andere verandering is de ontwikkeling en afronding van twee zandwinplassen.

Staatsbosbeheer zal het westelijke deel van het bos geleidelijk omvormen naar een bos met een groter aandeel inlands loofhout. Het hydrologisch herstel van de lokale waterhuishouding is een aandachtspunt.

Op 2 juni 2010 is de Omgevingsvisie Drenthe vastgesteld. Deze zal binnenkort in werking treden. Het overgangsgedebied tussen het bos en de N34 is in de Omgevingsvisie aangegeven als functie landbouw.

EHS en natura 2000 gebieden

1.5 Sterkte-zwakte analyse (swot)

Op basis van bestaande documentatie en de gehouden gesprekken is een sterkte zwakte analyse gemaakt. Sterke en zwakte punten, kansen en bedreigingen zijn geïnventariseerd. Hieronder staan de belangrijkste punten.

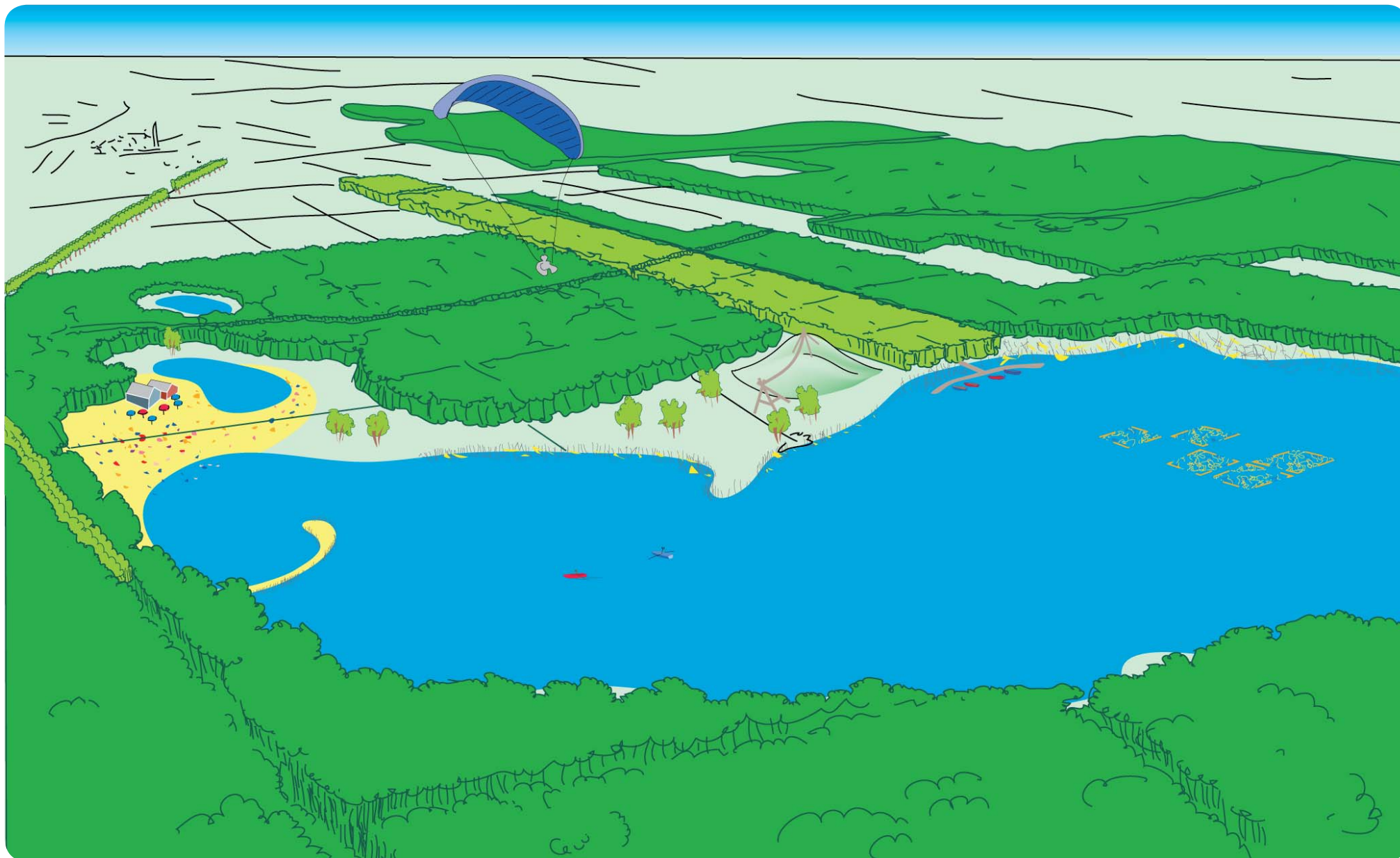
Wat betreft de *huidige situatie* blijkt uit de SWOT dat het Gasselterveld gekenmerkt wordt door:

- Omvang, stilte, donkerte en het afwisselend karakter van het bos met daarin grote en kleine waterplassen. De plassen hebben blauw water en wit zand.
- De bosbouwkundige cultuurhistorische waarden.
- De Geomorfologie van de overgang tussen de Hondsrug en het Andersche Diep met vennen, pingo's, laagtes en heuvels uit de verschillende ijstijden.
- De ecologische kwaliteit van het bos die per plek sterk wisselt en het feit dat er veel rode lijstsoorten voorkomen
- De zandwinputten die geen ecologische kwaliteit hebben.
- Het bos dat bosbouwkundig waardevol is en een goed recreatiedecor vormt, de oriëntatie is soms moeilijk.
- De bereikbaarheid van het gebied met auto, fiets en OV die optimaal is, de bewegwijzering vanaf de provinciale wegen naar attracties als 't Nije Hemelriek en Boomkroonpad is slecht.
- Een scala aan recreatiepaden- en routes die in het gebied ligt, waaronder een aantal landelijke routes. De aanduiding van een enkele route ontbreekt. Vooral de aansluiting van paden op het netwerk in de omgeving kan beter.
- Het Gasselterveld is uniek maar dit wordt niet door alle bezoekers als zodanig ervaren.
- De Bosweg is een mooie entree waarbij voormalig Hotel Gasselte, de zandwinactiviteiten en het gemotoriseerd verkeer (vrachtwagens en sluipverkeer) zorgen voor een negatief imago en onveilige situaties.
- De natuurwaarden concentreren zich vooral op Gasselterdennen, in de pingo's, vennen en veentjes en de open ruimten daaromheen. Ook het bos zelf heeft natuurwaarden.

Naar de *toekomst* toe kent het gebied een aantal kansen en bedreigingen. De belangrijkste zijn:

- Het Gasselterveld kan zich ontwikkelen tot een gebied waarbij de plassen in het bos uniek zijn en waar recreatie in een natuurlijke en stille omgeving kenmerkend is.
- Het gebied kan zich onderscheiden door een gerichtheid op het beleven en ontdekken van Geomorfologie, boscultuur en water.
- De entree kan worden ontwikkeld tot een visitekaartje waarbij verblijfsaccommodaties, horeca, informatievoorziening, educatie en activiteiten in een mooie omgeving zijn geplaatst.
- De grote watervlakken van de zandwinplassen, de oevers, bosranden kunnen een meerwaarde vormen voor de beleving.
- Door een goede inrichting van de overgang van de zandwinplassen naar het bos kan een meerwaarde ontstaan voor de natuur.
- De samenwerking tussen de verschillende partijen die in het gebied actief zijn is van groot belang voor de toekomst van het gebied.
- De recreatiebedrijven en grondeigenaren kunnen samen een recreatieontwikkelingsplan opstellen waarbij particuliere doelen en landschaps- en natuurontwikkeling worden gecombineerd.
- De zandwinning kan een negatief stempel drukken op het gebied als de plassen niet goed worden ingepast.

2 Visie op het Gasselterveld

Sfeerbeeld

Het Gasselterveld is een mooie groene omgeving waar voor iedereen iets te doen en te ontdekken en valt.

Het Gasselterveld begint direct na de afslag van de N34 bij de recreatiepoort en het hotel Gasselte. De recreatiepoort ligt in een kleinschalig landschap met lanen, singels, akkers en weilanden. Het is een ontmoeting- en startpunt voor wandelaars, fietsers en ruiters. Vanuit dit punt kun je op ontdekkingstocht naar de vennen en het Dobbendal, de heidekikker, de dikste douglas en het helder blauwe Hondsrugwater. Er zijn veel plekken waar je echt iets kunt leren en beleven.

Tussen de lanen en singels liggen vakantiewoningen, een camping, hotel en attracties als een vlindertuin, de Verbergingskuil en natuurakkers. Verderop in het bos liggen de vennen en plassen, het informatiecentrum van Staatsbosbeheer, het Boomkroonpad en restaurant 't Nije Hemelriek. Opvallend is de Zweedse architectuur die een verwijzing geeft naar het land waar het bodemmateriaal van de Hondsrug vandaan komt.

Bij de spartelvijver en aan de oostkant van de grote plas is het een drukte van belang. Het bos, het water en het reliëf kan hier optimaal worden beleefd door allerlei outdooractiviteiten als roeien, klimmen en vloten bouwen. Er is een strand en een grote waterspeelplaats in de vorm van een gletsjerdal.

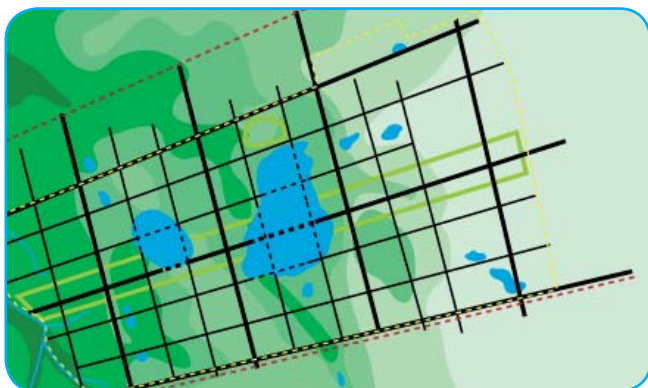
Aan de westkant van de grote plas is het rustiger. Er zijn vrijwel geen gemarkeerde routes; je moet je eigen weg zien te vinden. Je kunt er over de bospaden dwalen en op ontdekkingstocht gaan naar de stroeten en het dal van het Andersche Diep met grote grazers. De ontdekkingspunten zijn hier niet zo opvallend als aan de ander kant van de plas en alleen voor de goede speurder zichtbaar. In dit gebied kun je de echte stilte, wilde beesten en bosvogels ervaren.

2.1 Algemeen

Het Gasselternveld verandert. Naast een uitbreiding van de natuur in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur zijn er twee zandwinplassen gegraven en is er een vraag naar extra recreatievoorzieningen. Staatsbosbeheer werkt aan een verhoging van de natuurwaarden door bijvoorbeeld de hydrologische situatie van de vennen te herstellen en het aandeel loofhout te vergroten.

Voor een duurzame ontwikkeling van het Gasselternveld is het noodzakelijk verschillende soorten ontwikkelingen te onderscheiden. De ontwikkeling van bos en natuur verloopt anders dan de ontwikkeling van de recreatie. Het bos en de natuurwaarden hebben een lange ontwikkelingstijd. De omlooperperiodes van verschillende boomsoorten en de stabiliteit van verschillende biotopen bepalen het tijdpad voor ontwikkeling. Veranderingen zullen over het algemeen geleidelijk verlopen. In termen van bosbouw en natuurontwikkeling hebben we het dan al snel over termijnen van 100 jaar. De recreatie heeft over het algemeen een relatief snelle ontwikkelingstijd (middellange tot korte termijn) en volgt trends en ontwikkelingen in de vrijetijdsbesteding van de mens. Door in het gebied een stabiele landschappelijke hoofdstructuur te benoemen waarbinnen de recreatie zich kan ontwikkelen ontstaat een duurzaam landschap.

structuurdragers

2.2 Landschappelijke hoofdstructuur

De landschappelijke hoofdstructuur bestaat uit de drie deelgebieden en de structuurdragers. Door de huidige landschappelijke hoofdstructuur te versterken ontstaat een krachtige gebiedseigen kader waarbinnen vervolgens ruimte is voor een flexibele invulling.

De landschappelijke hoofdstructuur van het Gasselternveld bestaat uit de volgende drie deelgebieden:

- Een entreegebied met een landgoedkarakter; het is een gevarieerd landschap met lanen, singels, akkers en weiljes. Hotel Gasselte is een landmark bij de entree van het Gasselternveld.
- De grote eenheid gevarieerd bos met daarin een aantal plassen, vennen, vochtige laagtes en akkers.
- De overgangszone naar het Andersche Diep met een landschap dat bestaat uit een steeds wisselend patroon van grazige terreinen, ruigtes en groepen bomen.

De structuurdragers zijn:

- Het reliëf gevormd in de ijs tijden. Het is een onderdeel van de westhelling van de Hondsrug
- Een grid van bospaden gebaseerd op de oorspronkelijke ontginningsstructuur van de bosaanleg.
- De Gasselternennen en de Herenkamp. Dit zijn dé ijkpunten in de historie van het bos.

2.3 De drie leidende thema's

De landschappelijke hoofdstructuur bepaald voor een deel het karakter van het gebied. Het karakter wordt ook bepaald door enkele voor dit gebied specifieke thema's.

- De aardkundige waarden
- De levende bosbouw(historie)
- Het zichtbare en onzichtbare water.

Van deze thema's is het zichtbare water het meest specifiek voor de plek. De andere twee thema's zijn voor een groter gebied van belang maar hebben in het Gasselternveld wel een hoge uniciteit. Gezamenlijk zorgen ze voor een specifiek genuis loci. Door ruimtelijke ontwikkelingen te koppelen

aan de landschappelijke hoofdstructuur en de thema's ontstaat een rijk en gelaagd landschap dat zich onderscheidt van andere gebieden. Bij elke ontwikkeling of actie moet de vragen worden gesteld of deze past binnen de landschappelijke hoofdstructuur en aansluit bij een van de thema's. Door deze koppeling wordt het karakter van het gebied steeds specifiek.

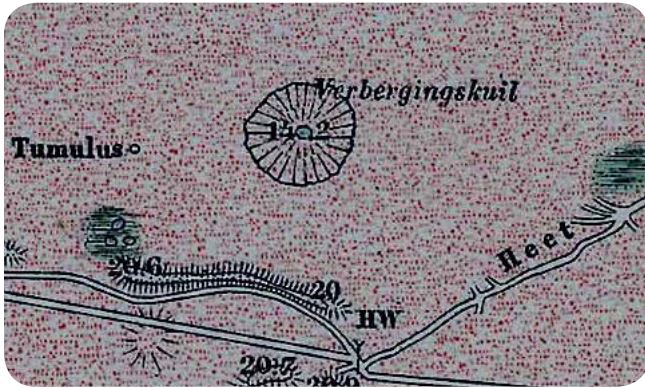
Met ander woorden; de landschappelijke hoofdstructuur en de thema's vormen een belangrijke rode draad bij de toekomstige ontwikkelingen in het Gasselternveld.

De aardkunde en bosbouwhistorie

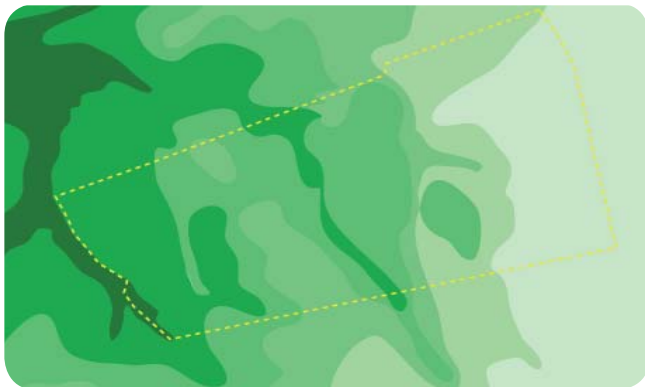
De thema's aardkunde en bosbouwhistorie spelen zich op een hoger schaalniveau af dan het Gasselternveld. De aardkundige waarde geldt voor de gehele Hondsrug. De boswachterij en het Gasselternveld zijn daar een onderdeel van. Ze kunnen een belangrijke rol spelen in het zichtbaar en beleefbaar maken van dit gegeven. De boshistorie is een thema dat zich over de gehele boswachterij Gieten-Borger afspeelt. Een voorbeeld is het raster van boswegen en de keien met de nummers van de bospercelen.

Het zichtbare en onzichtbare water

Het Gasselternveld is in de loop der jaren veranderd van een droog naaldbos naar een bos met plassen, veentjes en vennen. Specifiek voor het Gasselternveld is de ontwikkeling van meerdere grote plassen midden in het bos. Daarmee onderscheidt het zich ten opzichte van andere delen van de Boswachterij Gieten-Borger. Daarnaast vindt je in het gebied veel vennen, veentjes en natte laagtes die afhankelijk van hun ligging gevoed worden door hemelwater of door grondwater. De plassen, vennen en veentjes bevatten het zichtbare water. Het grondwater is het onzichtbare water. Op bepaalde plekken bevindt het zich op grote diepte, op andere net onder het oppervlak. Het grondwater wordt gebruikt voor de drinkwaterwinning maar is ook een basis voor de ontwikkeling van specifieke planten en dieren.

17

aardkunde

bosbouwhistorie

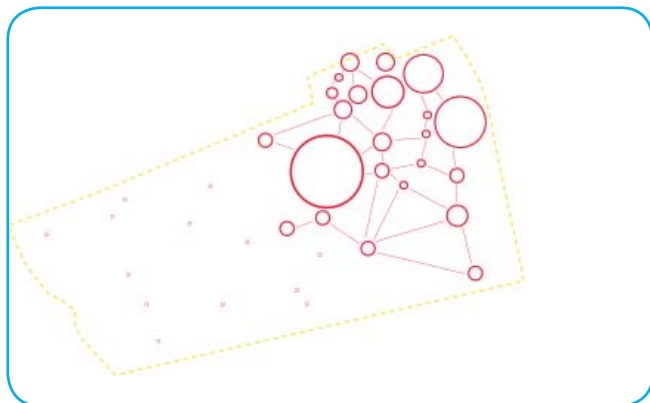
zichtbare en onzichtbare water

2.4 De zonering

De functies recreatie, natuur en bosbouw zijn alle drie belangrijk in het gebied. Het is noodzakelijk het gebied te zoneren en zones voor de verschillende functies te benoemen. Door deze zonering ontstaan binnen de landschappelijke hoofdstructuur drukke en rustige gebieden. De zonering is gebaseerd op concentratie. Ten oosten van de grote plas is het recreatief gebruik intensief. Het is een recreatielandchap waar van alles te beleven is. De natuur is in dit gebied een belangrijk decor voor de recreant met attracties en belevingspunten. Ten westen van de plas is het recreatief gebruik extensief; het is een stil wandellandschap en er is volop ruimte voor de natuur. Dit is het gebied van de ontdekkingspunten

Binnen deze zonering zijn er nog accenten te leggen. De meeste gebouwde voorzieningen zoals vakantiewoningen, een restaurant en informatiecentrum liggen in de omgeving van de Bosweg.

Aanstuitend aan deze zone is ruimte voor attracties als een strand en het Boomkroonpad. De open ruimten tussen het bos en de N34 krijgen in de toekomst meer natuurwaarden, maar kunnen ook worden gebruikt voor grote manifestaties. Het gebied tussen de grote plas en het beekdal is een rustig

zonering

Attractie

Het is een opvallend onderdeel van het plan dat recreanten uit de regio, maar wellicht ook nationaal aantrekt. Voorbeelden zijn kinderspeelbossen en het Boomkroonpad.

Belevingspunt

Dit is een punt waar de beleving wordt geïntensiveerd. Er is echt iets te zien op het gebied van aardvormen, bosbouwhistorie of water. In recreatietermen wordt ook wel gesproken van een kodakmoment.

Het zijn plekken waar voor degene die dat wil iets te leren valt over een van de thema's. De beleving kan op verschillende manieren worden geïntensiveerd. Dit kan door bijvoorbeeld een bewuste tracering van paden, de aanpassing van grondvormen of de toevoeging van artificiële middelen. Beeldende kunst kan een belangrijke bijdrage leveren aan de intensivering van de beleving.

Ontdekkingspunt

De ontdekkingspunten zijn eenvoudig ingerichte plekken die iets zeggen over het ontstaan van het gebied. Het accent ligt op herstel en behoud van waarden op het gebied van geomorfologie, bosbouwhistorie en het watersysteem. Het zijn plekken waar de natuurwaarden of cultuurhistorische waarden belangrijk zijn. Ze liggen verborgen in het gebied, maar zijn wel op plattegronden en kaarten aangegeven. Voorbeelden zijn de pingo, maar ook rabattenbos en de keien met vaknummers.

bosgebied. In het beekdal zijn nog minder voorzieningen en heeft de natuur het primaat.

Binnen deze zonering is plaats voor verschillende motiefgroepen. Tussen de grote plas en N34 wordt het gebied ingericht voor mensen die er tussen uit willen, gezelligheid en uitdaging zoeken. In de rest van het gebied krijgen de liefhebbers van de wildernis alle ruimte. De groep met interesse voor landschap en natuur kan in het hele gebied terecht. Op blz 19 zijn in het blauwe kader per motiefgroep verschillende recreatieve mogelijkheden weergegeven.

2.5 Recreatie

Het landschap als basis voor recreatie

De opzet is om op basis van de drie thema's een gebiedseigen recreatieprofiel te ontwikkelen. Dit kan bijvoorbeeld door attracties, belevings- en ontdekkingspunten te koppelen aan de drie thema's. Ook routes en informatievoorziening kunnen aan de thema's worden gekoppeld. Er zijn veel mogelijkheden. Hoe kunnen we deze thema's in de praktijk gebruiken?

De aardkundige waarden

Voor aardkundige waarde van de Hondsrug kan aangehaakt worden op het nog op te richten Geopark. De Hondsrug is een staalkaart van nog ongestoorde aardkundige waarden. Op de schaal van het landschap van het Gasselternveld wordt de aardkundige verschillen beleefbaar gemaakt door de karakterverschillen in de drie deelgebieden te vergroten;

- de overgang van het plateau bij Gasselte naar de dalhelling wordt een kleinschalig cultuurlandschap.
- op de dalhelling ligt een gevarieerd bos met stroeten, de venen en plassen.
- de overgang van de dalhelling naar het stroomdal van het Andersche Diep wordt een gevarieerd ruig half open landschap.

Op het niveau van aardkundige objecten zoals de Verbergingskuil of het Dobbendal kan worden ingezet op het beter zichtbaar en beleefbaar maken, zonder dat de authenticiteit

GEZELLIGHEID

- Horecavoorziening bij hotel Gasselte met zicht op watertuin
- Recreatiepoort Bosweg
- Restaurant 't Nije Hemelriek met feestmogelijkheden
- Spartelvijver 't Nije Hemelriek en zwemstrand aan de grote plas
- Manifestatieterein langs de N34

ER TUSSEN UIT

- Verschillende wandel- en fietsroutes vanaf de recreatiepoort
- Informatiecentrum van Staatsbosbeheer
- Dagcampings.
- Gletsjerspeelplaats tussen de grote plas en 't Nije Hemelriek
- Outdooractiviteiten langs de plas en rond de uitkijkheuvel
- Verhuur van roeiboten; roeien naar het ontdekkingsseiland
- Boomkronenpad
- Vlindertuin met rondleiding.

INTERESSE

- Thematische routes en excursies
- belevings- en uitkijpunten
- Informatie via internet en borden
- informatiecentrum staatsbosbeheer met de thema's.
- Bosbouw en eikenwallen Herenkamp

UITDAGING.

- Bestaande ATB route; startpunt bij recreatiepoort Bosweg
- Outdoorvoorziening als boomklimmen
- Vlottenbouwwedstrijden
- Houthakkersweekend
- Scouting Pinksterweekend
- Menroute

WILDERNISLIEFHEBBER

- Bos en beekdal als groot wandelgebied
- Ontdekkingspunten als de verborgen pingo, veentjes, vennen en oude bomen,
- Verstilde kleine plas
- uitkijpunten

van het reliëf verdwijnt. De ingrepen zullen op elke plek anders zijn. Soms is het verwijderen van verhullende beplanting voldoende. Op andere plekken kan het nodig zijn de grondvormen te bewerken. Een bewuste tracering van wandelpaden kan ook zorgen voor een versterking van de beleving. Beeldende kunst kan in de vorm van 'landschapskunst' een bijdrage aan leveren aan de intensivering van de beleving. Bij het ontwerp van recreatievoorzieningen als een speellandschap of een tokkelbaan kan bestaand reliëf worden gebruikt. Maar het is ook mogelijk nieuw reliëf te maken dat refereert naar de periode waarin de ondergrond van het Gasselterveld is gevormd. Ook de gegraven plassen en opgeworpen heuvels vormen een onderdeel van de aardkundige waarden. De zandwinplassen liggen juist op deze plek omdat in de ondergrond een speciaal soort zand aanwezig is. Dit kan voor recreanten zichtbaar worden gemaakt.

Een andere manier om recreanten bekend te maken met de aardkundige waarden is het gebruik van oude veldnamen. Door namen als het Dobbendal en Verbergingskuil zowel op de kaart als in het terrein te gebruiken gaat een plek meer leven. Aanvullende informatie over de plek kan door middel van (digitale) informatiemiddelen toegankelijk worden gemaakt voor bezoekers.

De levende bosbouwhistorie

Het Gasselterveld is een multifunctioneel bos met een boshistorie die teruggaat tot het eind van de 19e eeuw. Bosbouw is een van de functies. Het zichtbaar maken van de bosbouwhistorie betekent dat de cultuurhistorische elementen die een relatie met de bosbouw hebben, extra aandacht krijgen. De belangrijkste elementen zoals de Herenkamp en het raster van bospaden zijn een onderdeel van de landschappelijke hoofdstructuur maar moeten worden versterkt. De gridvormige hoofdopzet van het jonge ontginningsbos wordt versterkt door alle rechte bospaden die niet tot het grid behoren te laten vervallen en het grid te herstellen op

Herenkamp begrensd door een eikenwal

plaatsen waar het is verdwenen. Door de eikenwallen rond de Herenkamp te herstellen en het bos binnen de wallen anders te beheren dan het bos erbuiten wordt het onderscheid vergroot. Binnen de Herenkamp kan de verjonging worden gebaseerd op de strakke blokstructuur. Dit geeft een ander beeld dan het omringende bos.

De historie van de bebossing van de heide is in dit gebied direct gekoppeld aan Gasselte. De Heerenkampsweg is daar het beste bewijs van. Door de Herenkamp vanaf Gasselte (opnieuw) te bebossen wordt deze relatie nieuw leven in geblazen. Voorstel is om jaarlijks met de boomfeestdag door kinderen een deel van de Herenkamp in te planten. Kinderen maken dan niet alleen kennis met de waarde van bos, maar ook met de historie het bos en de plek waar zij wonen. Wandelen in de bos van de Herenkamp wordt op deze manier anders is dan daarbuiten.

Het thema levende bosbouwhistorie kan ook goed gebruikt worden om activiteiten te organiseren zoals bosbouwwedstrijden, bosbouwwandelingen en dergelijke. Bosbouwwerkzaamheden zoals het vellen en uitslepen van de bomen kan uit educatief oogpunt worden uitgevoerd en een aanleiding zijn voor een excursie met de boswachter. Door het gebruik van bomen uit het bos voor recreatiedoeleinden als vlotenbouw, tokkelbaan wordt de link met de bosbouwhistorie gelegd. De bosbouwhistorie kan ook verteld worden via de (digitale) informatiemiddelen en excursies.

Het zichtbare en onzichtbare water

Het Gasselterveld is door de aanleg van twee grote plas-sen en 't Nije Hemelriek een waterrijk bos geworden. Het water kan op verschillende manieren ingezet worden voor recreatie en beleving. De grote plas wordt voor een deel een gebruikspas met een strand en verhuur van bootjes, maar kent ook rustige delen. De stille of kleine plas zal door zijn functie als natuursplas vooral een rustpunt worden. De oostelijke oever van de grote plas kan gebruikt worden voor outdooractiviteiten. Rond de plas kunnen bankjes en uitkijkpunten worden gemaakt. De combinatie van grote water-vlakken, het grid van wegen en het donkere bos zorgt voor speciale ruimtelijke effecten. Er ontstaat een contrast van licht en donker met spannende doorkijkjes op de plas. Door het hoogteverschil tussen het waterpeil van de zandwinplas-sen en het bos (2 – 3 meter) ontstaat er een uitgelezen kans om elke plek een eigen hoogteverschil te geven; van hoog boven het water tot vlak boven de waterlijn. De vennen, het Andersche diep en moerassige laagtes zullen weer een andere uitstraling hebben. Recreanten kunnen met vlonders over moerassige delen worden geleid waardoor een con-trast ontstaat met de hoge droge delen van het gebied.

Het onzichtbare water kan voor de recreant worden ver-beeld of letterlijk en figuurlijk aangeboord worden. Het diepe grondwater dat hier aan het oppervlak komt, is van hoge kwaliteit en kan wellicht gebruikt worden voor een spa of bronnenbad. Het zuivere water kan ingezet worden als kwaliteit van het gebied. Beeldende kunst kan een bijdrage leveren aan het voelbaar maken van het onzichtbare water.

Het Gasselterveld voor beleving en belevenis

Het Gasselterveld wordt een gebied voor de beleving en de belevenis; een rustige groene omgeving waar van alles te ontdekken en te doen is. Het gebied is voor een brede groep 'leesbaar' aan de hand van de eerder genoemde thema's aardkunde, boshistorie en water.

Veel routes starten bij de recreatiepoort Gasselte. Het is de entree van het gebied en ligt bij de aansluiting Bosweg -N34 tegenover Hotel Gasselte. Naast startpunt van routes is het een plek waar de eerste kennismaking met het gebied en de drie thema's plaats vindt. Op deze plek wordt de auto geparkeerd, de fiets afgeladen en de wandeling of fietstocht gestart langs attracties, belevings- en ontdekkingspunten. Rond de Bosweg is ruimte voor initiatieven op gebied van verblijfs- en dagrecreatie (in- en outdoor voorzieningen). Op de weilanden is ruimte voor tijdelijke manifestaties als Pinksterweekend en Woudpop. Het entreegebied zal in de loop van de tijd steeds aantrekkelijker worden.

Een tweede parkeerplaats ligt ten noorden van 't Nije He-melriek bij de zwemplassen. Mensen die gaan zwemmen of die voor de outdooractiviteiten komen, zullen hier over het algemeen parkeren. Restaurant 't Nije Hemelriek vormt de spil van verschillende activiteiten. 't Nije Hemelriek wordt een spartelvijver voor kinderen terwijl de oostkant van de grote plas vooral gericht is op oudere kinderen en volwas-senen. Als ruimtelijke verbinding tussen de twee plassen ligt een kinderspeellandschap in de vorm van een gletsjerdal. Het kinderspeellandschap heeft de vorm van een dalvormi-

Kinderspeellandschap in de vorm van een gletsjerdal

ge laagte met grote zwerfkeien, waterelementen en andere aanleidingen om te spelen.

Langs deze kant van de plas is verder ruimte voor de ver-huur van bootjes en de realisatie van outdoorvoorzieningen als een tokkelbaan of apenkooi tussen en in de bomen. De bestaande heuvels, het glooiende landschap van het oude speelbadje, het bos en de Herenkamp, vormen een mooie basis voor deze voorzieningen. De steilrand bij de Heren-kamp kan gebruikt worden om de geologische opbouw zichtbaar te maken. Op de plas liggen een aantal vegetatie-eilanden waar ook kan worden aangemeerd. Het is een plek om naar toe te varen en geeft de grote ruimte van de plas een betere dieptewerking.

Op termijn kan het informatiecentrum van Staatsbosbe-heer en het Boomkroonpad naar deze zone verhuizen. Een ligging met directe verbinding naar de drie thema's bijvoor-beeld bij het Oude of 't Nije Hemelriek heeft de voorkeur. Door het Boomkroonpad aan te vullen met een uitkijktoren en een geologisch venster kan een relatie worden gelegd met de zichtbare Hondsrug én de aardkundige opbouw daarvan.

De echte rust- en wilderniszoekers kunnen in het gebied ten westen van de grote plas terecht. Er is ruimte om te dwalen en te ontdekken. Dwalen kan over het grid van bospaden. Verspreid in het gebied liggen ontdekkingspunten die iets vertellen over het gebied. Ook hier zijn op basis van het bosbouwgrid en Heerenkampsweg uitkijk- en rustpunten aanwezig met zicht op de kleine plas, een pingo of het beek-dal van het Andersche Diep.

In dit gebied is de informatie door middel van borden vrijwel afwezig. Informatie kan voor namelijk via excursies, PDA. (Personal Digital Assistant) en brochures worden verkregen.

Het Gasselterveld en de verblijfsrecreatie

De verblijfsaccommodaties liggen rond de Bosweg. Deze bedrijven kunnen, gekoppeld aan de ontwikkeling van een landgoedsfeer uitbreiden. Dit betekent bijvoorbeeld dat extra overnachtingsplaatsen alleen worden toegestaan als er ook extra landschapswaarden ontstaan en de voorzieningen een goede landschappelijke inpassing krijgen. Gedacht kan worden aan de aanleg van lanen, singels of natuurweiden en -akkers. Ook bij de ontwikkeling van deze zone moet worden aangesloten bij de drie thema's. Bij de entree is ruimte voor Hotel Gasselte met bijvoorbeeld een (groep)accommodatie. Een eenvoudige horecavoorziening met zicht op de waterpartijen en bostuin is een versterking van de entreefunctie. Hetzelfde geldt voor het initiatief om de Hemelrijkkampen uit te breiden en een vlindertuin met paviljoen te maken. In het gebied tussen de N34 en het bos is ruimte voor tijdelijke kampeervoorzieningen voor manifestaties als het Pinksterweekend van de scouting. Buiten de zone van de Bosweg kunnen alleen tijdelijke ondersteunende voorzieningen worden geplaatst.

Restaurant 't Nije Hemelriek heeft op dit moment beperkte mogelijkheden. Door een samenwerking met bijvoorbeeld een outdoor-ondernemer kan de economische functie worden versterkt en kan het restaurant een belangrijke plek in het gebied worden. Door de inrichting van de grote plas met een zwemstrand is het noodzakelijk het gebouw ook ruimtelijk meer op de grote plas te richten.

Door alle nieuwbouw te koppelen aan (moderne) Zweedse architectuur ontstaat een gebiedseigen karakter dat refereert naar de herkomst van het bodemmateriaal van de Hondsrug. Door te bouwen volgens het principe van 'cradle tot cradle' wordt gewerkt aan een duurzaam en milieubewust imago van het gebied.

2.6 Bosbouw en natuur

De ontwikkeling van de natuur aan de hand van de drie thema's

De drie thema's zijn ook een kapstok om voor de natuur een gebiedseigen karakter te ontwikkelen. Dit kan leiden tot een grotere variatie in biotopen gericht op specifieke bodem, hydrologie en historie. Dat kan op de volgende manier.

De aardkundige waarden

De aardkundige waarden zorgen voor een onderlegger voor de ontwikkeling van natuurwaarden. Door de ontwikkeling van natuurwaarden te koppelen aan de aardkunde wordt deze gevarieerder en voor een recreant beter beleefbaar. Dit kan op de volgende manier.

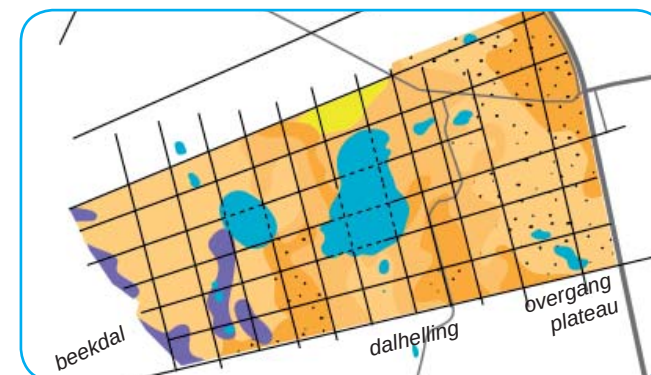
In het overgangsgebied van het plateau van de Hondsrug naar de dalhelling (ten oosten van het bos) is de aanwezigheid van het keileem in de ondergrond kenmerkend. De veldpodzolgronden hebben in het overgangsgebied een opbouw met zwak lemig tot lemig fijn zand. Plaatselijk stagneert het water. Op de drogere plekken kunnen soortenrijke natuurakkers ontstaan, en op de natte(re) plekken soortrijke graslanden en vochtige heischrale vegetaties. Vegetaties zijn kenmerkend voor lemige gronden. In de Hemelrijkkampen langs de Bosweg zijn veel voor deze omstandigheden kenmerkende soorten bijeengebracht.

Op de akkers kunnen de das en akkervogels foerageren zoals het geelgros, grauwe gors en leeuwerik. Kenmerkende akkerkruiden zijn hier bijvoorbeeld de roggelelie, korensla en glad biggekruid maar vooral ook soorten als korenbloem, gele ganzenbloem, slofhak en klaprozen.

In de dalhelling liggen zandkoppen, vennen, veentjes, stroeten en de zandwinplassen. In dit gebied zorgt de bodem voor een variatie van droge arme tot natte en voedselrijke uitgangssituaties. Ook in deze zone zorgt het keileem plaatselijk voor stagnerend water (vennen, veentjes en stroeten).

De potenties liggen in de ontwikkeling van droge tot natte heischrale vegetaties, hoogveenachtige biotopen en natte graslanden. Langs de zandwinplassen is er over een relatief korte afstand een overgang van droog zand met een bosbodem naar arm vochtig zand. Het is een basis voor rijk ontwikkelde bosranden met soorten en vegetaties kenmerkend voor droge omstandigheden (Wilgenroosje, Vingerhoedskruid of Hengel, Valse salie of doornstruwelen) of vochtige omstandigheden (Kruipwilg, Tormetil, Dopheide en onderzure omstandigheden Wilde gagele). De beleving van het reliëf kan worden versterkt door de keuze van verschillende bostypen. In de stroeten en uitstuifvlaktes kan, in navolging op het Natuurbeheerplan 2008 en 2011 worden ingezet op loofbos (bijvoorbeeld eiken- of beukenbos). Rond deze laagtes kunnen juist de naaldboutsoorten worden gehandhaafd. De rijke variatie in bos en bodem zal op termijn zorgen voor een geschakeerde vegetatieontwikkeling.

In het overgangsgebied van de dalhelling naar het beekdal liggen enkele laagtes en koppen. De veldpodzol is in deze zone leemarm tot zwak lemig en gaat in het beekdal over naar moerige gronden. Deze gronden bieden potenties voor droge tot natte heischrale en/of bloemenrijke vegetaties, vochtig tot droog bos en allerlei overgangen. Het herstel van enkele stroeten kan voor extra variatie zorgen. Door begrazing en spontane ontwikkelingen zal het patroon in de

Bostypen op basis van bodem en reliëf

tijd wisselen. Bosranden lopen hier uiteen en kunnen in dit gebied overgaan van overgangen naar broekbosvegetaties tot overgangen naar droog eikenbeukenbos.

De bosbouw(historie)

Het huidige bosbeleid dat gericht is op het versterken van de diversiteit wordt voortgezet. De rijke boshistorie van het Gasselterveld is een mooie aanleiding om verschillende (historische) bosbouwsystemen in te zetten voor een grotere variatie aan biotopen voor bosplanten en dieren. Het grid van boswegen is historisch zeer waardevol. In combinatie met de aan bodem, reliëf en waterhuishouding gekoppelde bostypen ontstaat een interessante afwisseling voor de recreant. Het huidige beheer zorgt voor een horizontale en verticale gelaagdheid. Grote kapvlakten komen niet meer voor. Spontane verjonging en aanplant kunnen accenten en extra variatie geven. Op de Herenkamp stellen we voor, als contrast met de omgeving, het bosbeheer te enten op de bodem én de historische blokvormige structuur. Er is in dit strookvormige bos plaats voor een meer vlak-tegewijze benadering. De Gasselterdennen is het oudste stuk bos van het gebied. Door de natuurdoelstelling op de Gasselterdennen kan dit gebied zich blijven ontwikkelen als een oud grove dennenbos met een specifieke ondergroei van kraaiheide.

Juist de afwisseling tussen de verschillende bostypen (zoals gemengd naald- loofbos, loofhout en monoculturen van naald- of loofhout) geeft een enorme variatie. Het laat het brede scala aan flora en fauna bij de productie van hout zien. Daarnaast is het grote aaneengesloten oppervlak en de rust bepalend voor de ontwikkeling van flora en fauna.

Het zichtbare en onzichtbare water

Het grond- en regenwater zijn een van de belangrijke factoren voor de variatie aan flora en fauna. De diepte en grootte van de watervlakken maar ook de overgang van nat naar droog zorgen voor verschillende uitgangssituaties.

Een gevarieerd bos

Bepalend is daarbij de watersamenstelling. In water met een lage pH (zuur) zullen sneller aan vennen en hoogveen-ge-relateerde soorten als veenmossen, Wilde gagel, Veenbes en wollegras ontwikkelen terwijl in en langs gebufferd water fonteynkruiden (bij beperkte waterdiepte) en het oeverkruid-gemeenschappen kenmerkend zijn.

De hoogte van het grondwater is een bepalende factor in het gebied. Het omvormen van naaldhout naar loofhout heeft een positieve invloed op de grondwaterstand. Wij stellen voor in eerste instantie in de stroeten en de uitstui-fvlaktes, een zone rond de vennen en veentjes en op de overgang naar het beekdal over te gaan op loofbos. Deze plekken zullen naar alle waarschijnlijkheid vochtiger worden en zich meer gaan onderscheiden. Naast het omvormen van naald- naar loofhout kan het verwijderen van bos in combinatie met de aanpassing van het ontwateringssysteem, zoals nu rond de vennen plaats vindt, bijdragen aan een hogere waterstand en een grotere variatie in vegetaties en soorten. Soorten die afhankelijk zijn van regenwater (zoals veenmos) profiteren van deze ingreep.

De grote en kleine zandwinplas zijn zwak gebufferd tot licht zuur. De te ontwikkelen vegetaties rond de zandwinplas-sen neigen hierdoor eerder naar typen met veenmossen en Dopheide dan naar oeverkruidgemeenschappen die goed gebufferde omstandigheden vereisen.

Het Gasselterveld als basis voor een grote variatie aan levensgemeenschappen

Het Gasselterveld is voor een groot deel begrensd als Ecologische Hoofdstructuur. Het ligt net ten noorden van de door de Provincie Drenthe aangewezen robuuste ecologi-sche verbinding. Het verplaatsen van het Boomkroonpad en informatiecentrum uit deze verbingszone kan zorgen voor een grotere rust en ontwikkeling van natuurwaarden.

Het gebied tussen de N34 en het bos is voor een klein deel begrensd als EHS (zie figuur blz 12). Dit betekent niet dat buiten de EHS geen natuurwaarden kunnen worden ontwik-keld. Een kleinschalig (half natuurlijk) cultuurlandschap met bijbehorende flora en fauna heeft veel natuurwaarden. Soortenrijke en bloemrijke graslanden zoals op Hemelrijk-kampen en kruidenrijke akkers kunnen in een wisselend patroon voorkomen. Vooral de te ontwikkelen akkers met bijvoorbeeld wintergranen zijn zeldzaam in Nederland. De kavels kunnen worden geleed door lanen, houtwallen en singels; het zijn elementen waar bosvogels en mantel-zoomvegetaties tot ontwikkeling kunnen komen. Door het kleinschalige karakter en de aanwezigheid van wandel- en fietspaden is het uitermate geschikt voor extensieve recre-atie en educatie.

In de boskern wordt conform het huidige beleid van Staats-bosbeheer ingezet op het vergroten de horizontale en verticale gelaagdheid en de toename van het aandeel loof-hout tot ongeveer 35%. Daarbij kan het westelijk bos en de lage plekken, zoals de stroeten en uitstui-fvlaktes, voorrang krijgen.

Ook het beleid waarbij de hydrologische situatie rond de vennen en veentjes wordt hersteld en meer overgangen ontstaan van droge naar natte heischrale graslanden en heides kan worden voortgezet. Aanpassingen rond het Oude Hemelriek, waarbij de zuidoostkant vernat is, kunnen worden ingezet voor intensivering van de beleving en voor educatie.

De zandwinplassen nemen een speciale plaats in. Hoewel het water door de diepte en samenstelling uit ecologisch oogpunt niet echt interessant is kunnen langs de randen veel natuurwaarden tot ontwikkeling komen. Langs de plas-sen komen flauwe en steile oevers en hellingen voor. Er ontstaan allerlei overgangen van natte naar droge biotopen. Soms volgen de overgangen elkaar snel op andere plekken zijn de overgangen geleidelijk en kan zich een brede mantelzoom- en struweelzone ontwikkelen. In deze overgangen kunnen zich op lange termijn als gevolg van de geringe buffering soorten als Wilde Gagel, veenmossen, Zonnedauw, Wollegras en Veenpluis vestigen. Langs recreatieweiden wordt een onderwaterbanket aangelegd met riet, lisdodde en grote zegge soorten. Op steile oevers en hellingen is de mantel-zoomzone smal en komen meer boomvormende

Oude Hemelriek

Kraaiheide

soorten. De soortenreeks van gagel, els, berk, eik en grove den geven een indicatie van de aanwezigheid van veel of weinig water in de overgangszone.

De kleine plas wordt een stille natuurplas met een brede natuurzone. De west- en zuidkant van de grote plas zullen minder toegankelijk en dus stiller zijn. De oeverzones worden voor een groot deel ingeplant met bomen en struiken, daarnaast zullen braamzones tot ontwikkeling worden gebracht.

De Herenkamp en Gasselterdennen nemen ook op het gebied van de natuur een bijzondere plaats in. Bij de Gasselterdennen is het ontwikkelen van de kraaiheide natuurlijk belangrijk. De combinatie van open water en oudere bomen maakt deze gebieden uitermate geschikt voor hollenbroeders, de Boommarter en boombewonende vleermuizen. Deze laatste zitten dan bij voorkeur in oud loofhout. De aanwezigheid van oudere lariks en douglas opstanden in de Herenkamp zorgt voor een variatie aan leefgemeenschappen van paddenstoelen.

De overgang naar het Andersche Diep bestaat uit een half natuurlijk systeem. Droge en natte heide, heischrale graslanden, bloemenrijke graslanden, bosjes, boomgroepen en natte laagtes wisselen elkaar af. Door het opzetten van het water in het Andersche Diep, het graven van een aantal zijtakken en de kap van naaldhout kan het gebied een natter karakter krijgen. Kenmerkende soorten voor dit landschap zijn soorten als Struikheide, Valkruid, Borstelgras, Tandjesgras, Zilverhaver, Vleugeltjesbloem, Tormentiil, Dopheide, Gele Zegge/ Dwergzegge en Dwergheide. Op kwelplekken kan mogelijk Beenbreek een standplaats vinden.

2.7 Verkeer

De toegankelijkheid van het gebied voor auto's, fietsen en wandelaars is een belangrijk sturingsmiddel voor de zonering. In het gebied ten oosten van de grote plas is de dichtheid aan paden groter dan in het westelijke gebied. In het overgangsgebied naar het Andersche Diep is de pad dichtheid geringer.

De Bosweg vormt voor auto's de hoofdentree van het Gasselterveld. Het doorgaande verkeer dat vanuit Eext en Anderen de route Houtvester Jansenweg- Bosweg gebruikt om een kortere route af te leggen naar de N34 wordt gestopt. Dit verkeer zorgt momenteel voor veel overlast en gevaarlijke situaties. Voor recreatieverkeer van uit Eext en Anderen blijft een deel van de parkeerplaats ten noorden van 't Nije Hemelriek bereikbaar. Een tweede knip wordt gemaakt in de Heerenkampsweg ten westen van de tunnel onder de N34. Door deze knip worden De Heerenkampsweg en Herenkampsdwarsweg rustig en veiliger voor ruiters, wandelaars en fietsers. Het gebied blijft vanaf de Bosweg bereikbaar voor agrarisch verkeer.

Een derde verandering, in de toegankelijkheid van het gebied voor gemotoriseerd verkeer, vindt plaats in de Steenhopenweg ter hoogte van de Heerenkampsweg. Deze knip wordt pas aangebracht na de verplaatsing van het informatiecentrum Staatsbosbeheer. Tot die tijd is het belangrijk dat deze ook vanaf de Bosweg voor auto's toegankelijk blijft.

De recreatiepoort is een startpunt voor wandel- en fietsroutes. Een goede verbinding met de bushalte aan de N34 is noodzakelijk. Het huidige fietsknoppennetwerk hoeft niet te worden aangepast. Er moeten wel nieuwe wandelpaden worden aangelegd zodat aantrekkelijke routes ontstaan van de recreatiepoort door het kleinschalige gebied en het bos naar de plassen en andere belevingspunten. Daarnaast is het belangrijk dat de wandel- en ruiterroutes in het Gasselterveld goed aansluiten op de routes in de omgeving. Op het moment dat het informatiecentrum van Staatsbosbeheer

naar dit gebied wordt verplaatst kunnen oude routes die aansluiten op het informatiecentrum vervallen.

Het doorgaande karakter van de Heerenkampsweg tussen Gieten en het Andersche Diep wordt zoveel mogelijk hersteld. Natuurlijk vormt de grote plas een onneembare barrière voor een functionele verbinding. Op deze plek wordt de verbinding verbeeld door de ligging van de eilanden en zichtlijnen tussen uitkijkpunten.

Het parkeren vindt op een aantal plaatsen in het gebied plaats. Bij recreatiepoort Gasselte worden parkeerplaatsen aangelegd ten behoeve van de start van wandel- en fietsroutes en voor de vlindertuin de Hemelrijkkampen. Deze parkeerplaatsen kunnen ook gebruikt worden voor bezoekers van het verplaatste Boomkroonpad. Bij manifestaties kunnen de weilanden als overloop parkeerplaats fungeren.

Ten noorden van 't Nije Hemelriek kunnen de bestaande 750 parkeerplaatsen worden gebruikt voor de badgasten en restaurantbezoekers. De mensen die komen voor de outdooractiviteiten kunnen ook van deze parkeerplaatsen gebruik maken. Op zomerse topdagen kan de recreatiepoort als overloop parkeerplaats fungeren. Het is dan wel noodzakelijk de parkeerders te geleiden. (Baboe)bakfietsen kunnen vanaf de recreatiepoort een leuk alternatief vervoersmiddel vormen voor badgasten met kinderen en bezoekers van het Boomkroonpad.

Op het moment dat het informatiecentrum en Boomkroonpad naar het Gasselterveld wordt verplaatst kan het aantal parkeerplaatsen op de recreatiepoort worden uitgebreid van 100 naar 400.

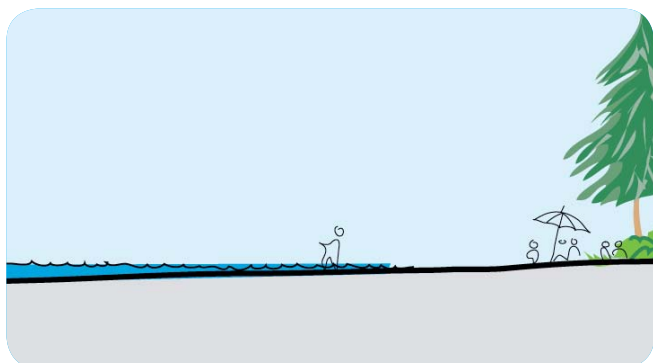
Door de afsluiting van de doorgaande wegen zal het gebruik van de dagcampings langs de Steenhopenweg en Houtvester Jansenweg waarschijnlijk rustiger worden. Het

blijven plaatsen van waaruit wandel- en fietstochten kunnen worden gestart.

Een belangrijk aspect ten aanzien van de routes en attracties van het gebied is de bebording. De routes moeten natuurlijk worden aangepast aan de ligging van de recreatiepoort en het informatiecentrum van Staatsbosbeheer. De borden van de aangespannen paardenroute moeten weer worden aangebracht. Het is echter ook noodzakelijk op de N34, vòòr aansluiting Gasselte, een bord met de aanduiding Gasselterveld en 't Nije Hemelriek te plaatsen. Op de N34 moet het Boomkroonpad tot de verplaatsing, voor aansluiting Borger en na verplaatsing voor aansluiting Gasselte worden aangegeven.

2.8 De plassen

De aanleiding voor het opstellen van de ruimtelijke ontwikkelingsvisie is onder andere de afronding van de twee zandwinplassen. In de voorgaande hoofdstukken is de gewenste afronding ten aanzien recreatief gebruik en de ontwikkeling van natuurwaarden aan de orde gekomen. In deze paragraaf gaan we kort in op de veiligheid en gewenste technische afwerking. De taluds die in deze visie worden vermeld wijken op een aantal punten af van de randvoorwaarden gesteld aan de ontzandingsvergunning. Bij de vergunning is vermeld dat de uiteindelijke plannen voor de afwerking van

oever zwemstrand; zwemwater tot 5 meter diep, zandstrand en ligweide 1 : 20

oever recreatiweiden ; onderwaterbanket 5- 10 mtr breed, talud 1 : 4 met ruigte

de plassen in overleg tussen de zandwinner, de Provincie Drenthe en gemeente Aa en Hunze moeten worden opgesteld. GS moeten deze plannen goedkeuren.

Veiligheid

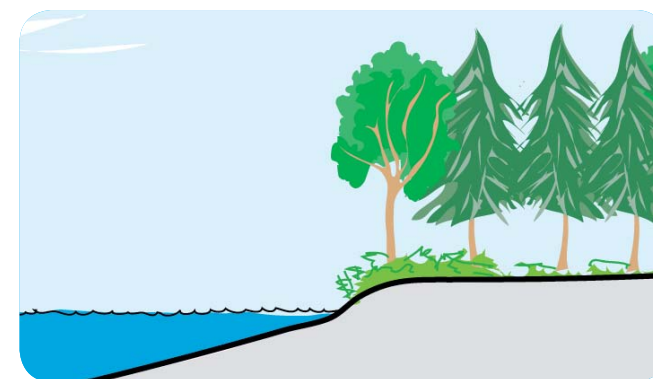
Zandwinplassen zijn diep en hebben over het algemeen relatief steile oevers. Inrichtingsmaatregelen kunnen de veiligheid van de zandwinplassen verbeteren. Door toezicht en goede informatie aan recreanten wordt het risico op ongelukken verder verkleind. Daarnaast ligt er natuurlijk ook een verantwoordelijkheid bij de recreant zelf. Zo kan hij beter alleen daar gaan zwemmen waar het is toegestaan.

De spronglaag is een bekend fenomeen bij zandwinplassen. In bijlage 4 is een korte uitleg opgenomen over de stratificatie en risico inschatting van de spronglaag voor recreatieve activiteiten. Bij de grote plas zal de spronglaag zich, gezien de grootte van de plas waarschijnlijk op een diepte van 8 meter bevinden. Ten aanzien van het zwemmen is niet zozeer de spronglaag als wel de maat van de plas en het steil aflopen van de oevers een risico. Als de zwemmer midden op de plas kramp krijgt is de reddingsmedewerker altijd te laat. De steile oevers kan een schrikreactie te weeg brengen omdat er ineens geen bodem voelbaar is. We stellen voor om het zwemmen alleen toe te laten op speciaal ingerichte zwemstrand met een talud van minimaal 1 : 20 en een maximale diepte van 5 meter. Door de vorm van de baai is er een duidelijk onderscheid waar in de plas gezwommen kan worden en waar niet. Door langs de recreatiweiden de oevers te voorzien van een ruigte strook en een onderwaterbanket van 5 – 10 meter met vegetatie wordt het illegaal zwemmen afgeremd maar ontstaat ook een soort barrière. Dit zorgt ervoor dat recreanten niet direct in het diepe water terecht komen als ze onverhoopt op de verkeerde plek het water ingaan. Als extra barrière wordt, bij de recreatiweiden, net boven de waterlijn een ruigte strook met braam ontwikkeld.

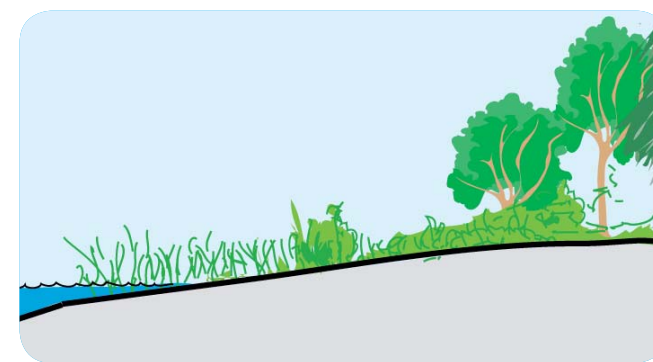
Op de overige delen wordt de beplanting tot op de waterlijn geplant. Door het aanbrengen van goede bovengrond op de taluds wordt de groei van de beplanting gestimuleerd waardoor sneller dichte struwelen ontstaan.

Er komen met uitzondering van de oostkant van de grote plas geen paden direct langs de oever. Bij beide plassen kan de recreant alleen op een aantal uitzichtpunten, die samenhangen met het raster van bospaden, de keienweg en Herenkamp bij de plas komen.

Door op de grote plas alleen huurboten toe te laten blijft de plas rustig, maar kan ook goede voorlichting worden ge-

steile oever 1 : 3, beplanting tot op waterlijn

flauwe oever 1 : 10, op het talud ruigte en struweel

geven. In en rond de stille plas zijn recreatieactiviteiten als zwemmen en varen niet toegestaan.

Technische afwerking

De grote plas

De grote plas krijgt aan de noordoostkant een zwemstrand. Uit oogpunt van veiligheid is een talud van 1: 20 noodzakelijk. Het deel waar kan worden gezwommen is maximaal 5 meter diep en wordt afgescheiden van de grote diepe plas door een landtong.

De oevers van de grote plas variëren van steil bij de inbresing en buitenbochten tot flauw aan de noordoostkant en in de binnenbochten, de overgangen tussen beide zijn vloeiend. De taluds variëren van 1: 3 tot 1: 10 met een gemiddeld grondverzet van 1: 5 in verband met de verplichtingen van de zandwinner. Langs de recreatievelden wordt een onderwaterbanket van 5 -10 meter aangebracht. De '35 meter afwerkingszone' die in de ontgrondingsvergunning wordt genoemd bevat strand, recreatievelden en bos met struweel en mantel-zoomvegetaties. Op de taluds die worden ingeplant en de recreatievelden is het noodzakelijk voor een goede ontwikkeling van de grasmatten en een snelle aanslag van het plantmateriaal een 50 centimeter dikke (lokale) bovengrond aan te brengen.

Tussen de grote plas en 't Nije Hemelriek wordt een kinderspeellandschap gemaakt in de vorm van een gletsjerdal. Functioneel blijven de passen gescheiden. Het water dat nu via een sproeier in 't Nije Hemelriek wordt in gelaten blijft gehandhaafd en kan een onderdeel worden van het speellandschap.

Op de grote plas komen drijvende vegetatie-eilanden. Er zijn inmiddels verschillende systemen op de markt. Een aantal systemen is speciaal ontwikkeld voor de aankleding van diepe zandwinplassen.

De stille plas

De kleine plas ten westen van de grote plas krijgt de functie van stille natuurplas. Rondom deze plas ligt een (natte) natuurzone. Het talud varieert van 1: 10 (in ieder geval aan windkant) tot 1: 3 met vloeiende overgangen tussen de taludhellingen. De oeverzone, het talud en het horizontaal deel vormen een gevarieerde overgang en wisselend patroon van natte, grazige vegetaties, heischrale vegetaties, ruigte, struwelen en bos. Rond deze plas wordt geen aanvullende toplaag aangebracht. Er wordt rond deze plas uitgegaan van de kenmerkende natuurlijke vegetatie op basis van de bodemvariatie.

Op de plekken waar het bosbouwgrid, de Heerenkampsweg en de Keienweg de plassen raken worden enkele uitkijkplekken gemaakt. Deze plekken kunnen net boven de waterlijn of op het huidige maaiveld liggen.

Kleine plas met talud rond oeverlijn van 1: 10 en een bovenwartertalud van 1 : 6, mantelzoomzone van 10 - 40 meter

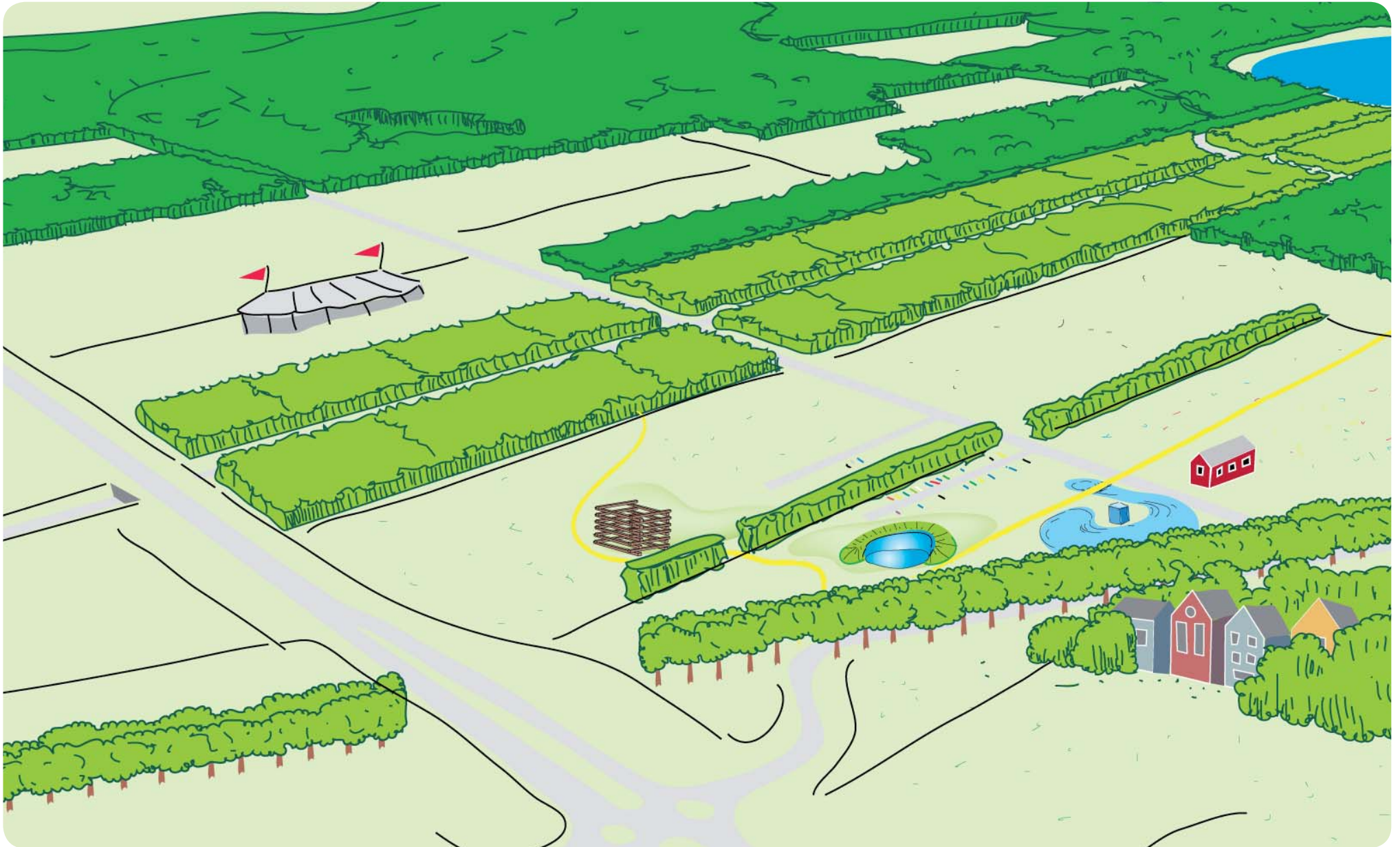

Kleine plas met talud 1 : 4 met spontaan ontwikkeld bos

drijvende eiland met vegetatie

3 Recreatiepoort Gasselte

Recreatiepoort Gasselte is de entree van het Gasselterveld. Op deze plek ontmoeten mensen elkaar die samen gaan wandelen, fietsen of sporten. Het is het startpunt voor verschillende wandelroutes, maar ook een rustpunt in fiets- en ruiterroutes.

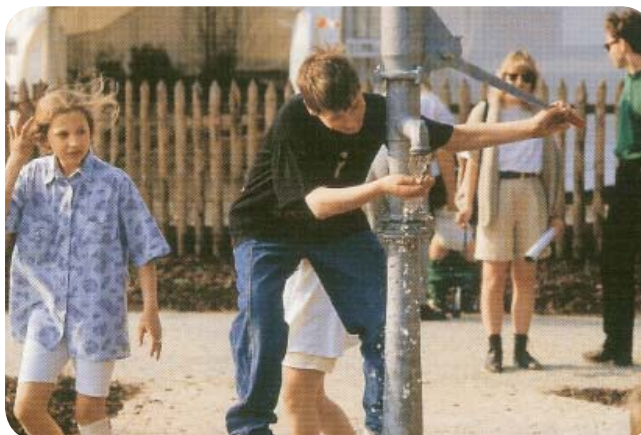
Centraal ligt het oversstappunt met parkeerplaatsen en informatievoorziening. Rond de parkeerplaatsen liggen een aantal trekkers. Door de trekkers zijn mensen sneller geneigd op deze plek te stoppen. Je kunt hier bijvoorbeeld even stoppen om pingo-ijs te eten, Hondsrugwater te drinken of even schuilen in een schuilhut met informatie gemaakt van boomstammen. Maar je kunt ook thee drinken in Hotel Gasselte of plantjes kopen in vlindertuin de Hemelrijkkampen.

Vanaf de N34 is Hotel Gasselte een markant object. Het hotel refereert naar de kleurige architectuur van Zweedse houtbouw. Het gebouw van de vlindertuin Hemelrijkkampen is kleiner maar heeft eenzelfde architectuur. Dit gebouw is zichtbaar vanaf de Bosweg. Vanaf de Bosweg is de recreatiepoort een transparant gebied met water, grondvormen, bloemenweiden, singels en lanen. In het gebied liggen een aantal opvallende elementen. Het zijn informatiedragers van de drie thema's aardkunde, bosbouwhistorie en water. Ze markeren verschillende thematische routes die kunnen worden gestart.

De aardkunde wordt verbeeld door een pingo waar in een paviljoenstraat waar pingo-ijs wordt verkocht. De route leidt naar de Verbergingskuil, de grafheuvel en het Dobbedal. De bosbouwhistorie kan worden beleefd langs het pad dat door de velden naar de Herenkamp slingert. De informatievoorziening is gekoppeld aan een aantal stapels rondhout die goed zichtbaar zijn vanaf de N34.

Het waterthema wordt verbeeld door een waterpomp die uitstroomt in een vijver. De basis van de pomp, die alleen werkt als je aan de slinger beweegt bevat tevens informatie over dit thema. De waterroute wordt gevormd door een strakke recht pad dat eindigt aan de Grote Plas bij een uitkijkpunt. Deze waterroute gaat door de vlindertuin, met een vlonderpad over de natte zone van het Oude Hemelriek en langs 't Nije Hemelriek. In de toekomst is dit een interessante (educatieve) wandelverbinding naar het Boomkroonpad en informatiecentrum van Staatsbosbeheer.

De parkeerplaats is geschikt voor 100 auto's en kan worden uitgebreid naar 400 plaatsen als het Boomkroonpad wordt verplaatst naar het Gasselterveld. Daarnaast is er een overloopparkeerplaats voor grote manifestaties of topdagen aan de plas. Het veld dat direct aan de recreatiepoort grenst kan worden gebruikt voor kleine manifestaties.

4. Ontwikkeling in de tijd

De ruimtelijke ontwikkelingsvisie is een langetermijnvisie. Niet alles kan en hoeft in een keer te worden uitgewerkt en gerealiseerd. Daarnaast is de visie een kader voor nu nog niet voorziene initiatieven en ontwikkelingen. Het is echter wel zo dat een aantal van de in deze visie omschreven ingrepen op korte termijn moeten worden uitgevoerd om het gebied de goede kant op te ontwikkelen. De plannen die noodzakelijk zijn voor de gewenste ontwikkeling kunnen worden gerangschikt naar uitvoeringstermijn. Ontwikkeling in de tijd is afhankelijk van lopende afspraken maar ook van de economische afschrijving en het initiatief van de grondeigenaar. De zandwinplassen moeten bijvoorbeeld volgens afspraak op korte termijn worden afgewerkt. Daarnaast is het goed om de recreatiepoort en een aantal bepalende landschappelijke structuren en recreieroutes op korte termijn aan te leggen. Deze ingrepen zijn belangrijk voor de realisering van de zonering, maar kunnen ook initiatieven van recreatieondernemers stimuleren. Gekoppeld aan deze ontwikkeling kan de samenwerking tussen de verschillende ondernemers worden gestimuleerd door een gezamenlijk actieplan recreatie op te stellen.

De bestaande afspraak dat het informatiecentrum van Staatsbosbeheer en het Boomkroonpad tot 2018 op de huidige plaats blijft betekent voor een aantal ingrepen dat ze pas op de middellange termijn kunnen worden uitgevoerd. De realisering van projecten hangt ook samen met de beschikbare financiële middelen. Geldstromen en subsidies veranderen in de loop van de tijd. Projecten kunnen daardoor naar voren of naar achteren schuiven.

Projecten korte termijn (1 - 5 jaar)

- Afwerken en inrichten zandwinplassen
- Aanpassen omgeving 't Nije Hemelriek inclusief afsluiten Houtvester Jansenweg.
- Inrichting recreatiepoort en omgeving in samenwerking met ondernemers
- Aanleg attracties en belevingspunten
- Aanpassing padenstructuur en routes
- Aanpassing Herenkamp; aanleg kades met eiken en start aanleg boomfeestbos
- Plaatsing thematische informatiepunten

Projecten middellange termijn (5 - 10 jaar)

- Entreegebied met natuurakkers en -weides, lanen en singels.
- Verplaatsing informatiecentrum en Boomkroonpad (na 2018).
- Afsluiten Steenhopenweg en verplaatsen informatiecentrum.
- Aanleg attracties, belevings- en ontdekkingspunten
- Natuurontwikkeling Andersche Diep.
- Aanpassing padenstructuur door verplaatsing informatiecentrum
- Aanleg boomfeestbos

Projecten lange termijn (10 - 20 jaar)

- Vervanging en verplaatsing restaurant 't Nije Hemelriek
- Aanleg boomfeestbos
-

5. Financiële consequenties

Uitgangspunten raming

De financiële consequenties zijn globaal verkend. We zijn bij de raming uitgegaan van werkzaamheden die zonder deze visie niet zouden worden uitgevoerd. Het vigerende beleid, zoals de realisatie van de vastgestelde Ecologische Hoofdstructuur, is niet opgenomen. De uitvoeringskosten van de uitbreiding van de EHS met enkele percelen wel. Een ander voorbeeld. Alle werkzaamheden die in het kader van de ontgrondingsvergunning door de zandwinner moeten worden uitgevoerd zijn niet begroot. Extra voorzieningen als de onderwaterbanketten, vlonders en eilanden zijn wel geraamd.

Een overzicht van de onderdelen die niet zijn begroot:

- De inrichtingswerkzaamheden binnen bestaande EHS begrenzingen zoals het overgangsgebied naar het Andersche Diep en de percelen Hemelrijkkampen.
- Standaard grondwerk dat rond de plas door de zandwinner, in het kader van de afwerking van de oever, wordt uitgevoerd.
- Bosbouwkundige werkzaamheden die binnen het Uitvoerings Programma vallen zoals houtoogst, groepsgewijze kap, het opknappen van vennen en veentjes en de omvorming van naald- naar loofhout.
- Het vellen van bomen ten behoeve van de aanleg van verschillende voorzieningen is niet als kostenpost opgenomen omdat we er van uitgaan dat het hout geld opbrengt.
- De aankoopkosten van de te verwerven percelen zoals de uitbreiding van de EHS, het manifestatieveld en de recreatiepoort.

Alle overige op de visiekaart aangegeven paden, parkeerplaatsen en groenvoorzieningen zijn de uitvoeringskosten geraamd.

De raming is inclusief bijkomende als de AKWR, uitvoerings- en ontwerpkosten, afronding en onvoorzien en exclusief btw.

Raming van de ontwikkelingsvisie

landschappelijke basis

aanleg recreatiegebied Oost;	€ 260.000
• recreatiepoort met glooiend maaiveld, bomen	
• manifestatieveld met enkele bomen (35 ha)	
• lanen en singels (1 km)	
bebossing Herenkamp (18 ha) en opknappen zandwal (4 km)	€ 460.000
uitvoering uitbreiding EHS west (31 ha)	€ 400.000
afronding van de plassen;	
beplanting op taluds en onderwaterbanket	€ 600.000
landtong met damwandconstructie	€1.200.000

Recreatievoorzieningen

Uitkijkpunten, ontdekkings- en belevingspunten (21 st)	€ 360.000
Extra paaltjesroutes (5 km)	€ 65.000
Informatiecentrum SBB en boomkroonpad	€ 1.000.000
Waterspeelplaats	€ 100.000
Ontdekkingsleiland en vlonders (250 m)	€ 800.000
voorzieningen strand (200 m)	€ 150.000
Recreatiepoort; aankleding, parkeren, informatievoorziening	€ 300.000

Verkeer

Wegafsluiting	€ 10.000
---------------	----------

Totaal

€ 5.705.000

Kostendragers

De ontwikkeling van de nieuwe recreatievoorzieningen zoals de bootverhuur en outdoorvoorzieningen kunnen in samenwerking met private partijen worden ontwikkeld (PPS). Deze partijen kunnen dan alle of een deel van de kosten van bijvoorbeeld de aanlegsteigers en inrichting van het strand dragen. Daarnaast kan door verhuur van de ondergrond of erfpacht geld worden gegenereerd. Kosten voor de aanleg van landschappelijke elementen bij de uitbreiding en ontwikkeling van de recreatiecomplexen kunnen voor een deel door de particulieren worden betaald.

Wellicht kunnen een deel van de begrote kosten voor de afronding van de plas zoals de grondwerken voor het kinderlandschap wegvallen bij onderhandeling met de zandwinner. Een deel van de kosten voor de inrichting van het gebied kan betaald worden uit de opbrengsten uit de bestaande ontzandingsconsessies voor de twee plassen.

De visie is een lange termijnplan, het gebied zal geleidelijk veranderen. Niet alle investeringen zijn op het zelfde moment noodzakelijk. Zie ontwikkeling in de tijd

Subsidies

Bij financiering van de kosten kan gebruik worden gemaakt van verschillende subsidies. Een overzicht is opgenomen in bijlage 3. Er zijn veel regelingen waarbij de inrichtingskosten, maar ook een deel van de plankosten subsidiabel zijn. Op het gebied van beeldende kunst, vormgeving en cultuur (historie) zijn er in Drenthe verschillende mogelijkheden. Daarnaast is de integrale planvorming waarbij recreatie, cultuurhistorie, archeologie en aardkunde betrokken zijn een ingang voor verschillende subsidies. Een voorwaarde is vaak dat er naast een integraal plan, een projectteam met verschillende disciplines aan het project werkt. Dit biedt

perspectieven voor de belevingspunten en attracties omdat zij gekoppeld zijn aan de drie thema's

De ruimtelijke ontwikkelingsvisie sluit aan bij de uitgangspunten van de landschapsvisie Drentsche Aa. Dit zou er voor moeten zorgen dat er geld uit het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa kan komen.

Naast de subsidies voor de inrichting van het gebied zijn er nog stimuleringsubsidies voor de recreatie-ondernemers in het kader van structuurversterking, energie en kwaliteitsverbetering.

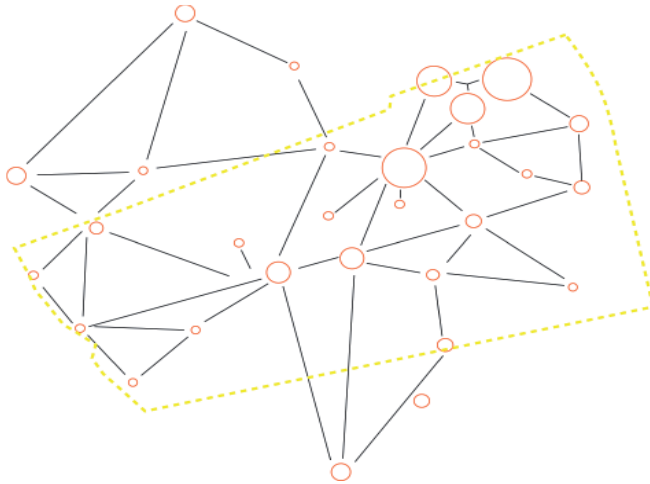
Door Europese samenwerking op het gebied van investering, studieprogramma's, milieu en natuurdoelen en kunnen ook Europese subsidies in aanmerking komen. In dat kader is de aanwijzing tot Geopark een voordeel.

Het subsidielandschap is permanent in beweging. Geldstromen veranderen. Een goed en vroegtijdig contact met de subsidie verstrekker in verband met de verkenning van voorwaarden en een op de subsidie toegespitste formulering van de opgave zijn belangrijk.

Bijlage 1; de drie varianten

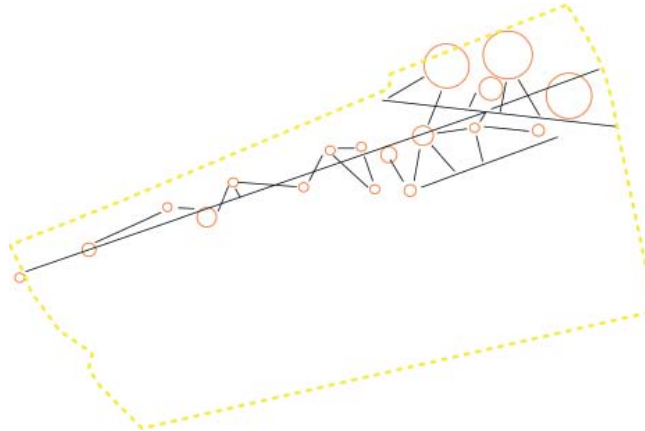
Een bos om te ontdekken

Deze variant heeft een recreatieaccent en is gericht op de beleving van het gebied door de bezoekers. Het gebied heeft een landgoedachtige sfeer die bestaat uit een gevarieerd bos met lanen, singels, weides en akkers. De recreatie is geordend op basis van een netwerkstructuur. Verspreid in het gebied zijn ontdekkingsplekken zoals: de pingo's, vennen en bankjes en er zijn verschillende informatiepunten. Er is een netwerk van fiets- en wandelpaden. De plassen zijn rustig en hebben steile en flauwe oevers. Kleine bootjes varen over de grote plas. Mensen die er even tussen uit willen met interesse voor het gebied komen aan hun trekken.

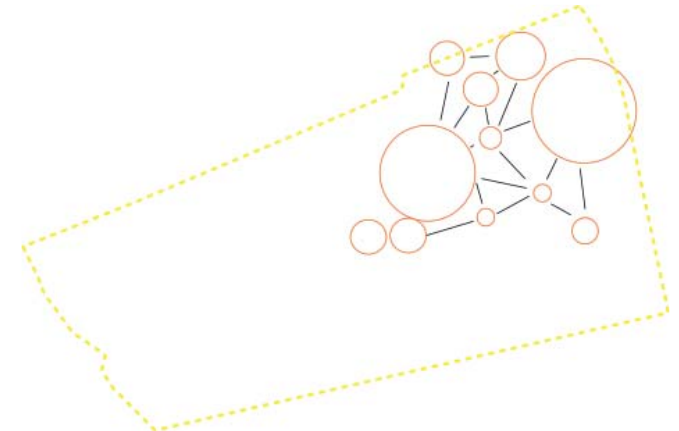
Van Hondsrug tot Andersche Diep

Deze variant heeft een natuuraccent. De natuur is spontaan en ruig. Bij het Andersche Diep lopen grote grazers. De plassen zijn verstilde plekken met een grote variatie aan oevers. Er is in de toekomst meer loofbos. De recreatie is georganiseerd langs een as. De as wordt gevormd door de verlengde Bosweg. De voorzieningen zijn eenvoudig. Rond de as kan de natuur worden beleefd en liggen ontdekkingspunten zoals: uitkijkplekken, paaltjesroutes en informatiepunten. Hier vind je de mensen die er even tussen uit willen. Naar het westen toe wordt de as steeds rustiger. Ten zuiden van deze as is het stil en is volop ruimte voor de natuur en voor recreanten die rust en natuur zoeken.

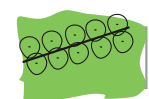
Centrum van gezelligheid

Deze variant heeft zowel een natuur als een recreatieaccent. De recreatie is geconcentreerd aan de oostkant van het gebied. Ten westen van de grote plas heerst de rust en stilte. Op en rond de grote plas is het een drukte van belang; zwemmen, roeien, duiken en het beklimmen van de uitkijk- en klimtoren zijn enkele mogelijkheden. Ook rond de Bosweg is altijd wat te beleven bij de winkeltejs, de vlinderkas en het informatiecentrum van Staatsbosbeheer. Het is dé plek voor mensen die gezelligheid en uitdaging zoeken. De natuur en de recreanten die rust en natuur zoeken krijgt in de rest van het gebied alle ruimte.

Bijlage 1; de drie varianten

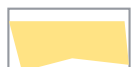
	Variant 1; ontdekken	Variant 2; van H tot A	Variant 3; gezelligheid	Visie
Structuur	netwerk, verweving	as, verweving en scheiding	concentratie, scheiding	Concentratie, scheiding
Landschap	bos met formele en informele boslanen, weide met singels oneindige ruimte	akkers gevarieerd bos met enkele lanen ruig parklandschap	bos met open ruimtes heidevelden	Kleinschalig landschap met lanen, singels natuurakkers en – weiden Gevarieerd bos met plassen en vennen Ruig parklandschap met wisselend patroon van bosjes, bomen, stroeten, heide en grazige delen
Recreatie	Beleving door ontdekking Gezelligheid, er tussen uit en interesse Ontdekken thema's Moderne architectuur Hotel rest. met ecolodges Water en geo infopunten Fietspaden keienwegen Wandelroutes verspreid	Beleving eenvoud, stilte en rust Gezelligheid, ertussenuit, interesse en wildernisliefhebber. Zweedse architectuur Groepsaccommod. H. Gasselte 3 info paviljoens thema's incl informatiecentrum SBB Wandelroutes rond as	Belevenis rond thema's Actief en uitdaging; zwemmen varen, duiken, klimmen Gezelligheid, er tussen uit, wildernisliefhebber, uitdaging Blokhuut architectuur Informatiecentrum sbb Uitkijk- en klimtoren Saunalandschap H. Gasselte Wandelroutes oostelijk gebied	Beleving en belevenis Gezelligheid, er tussen uit, interesse, wildernis, actief Zweedse architectuur Recreatiepoort Gasselte Informatiecentrum Staatsbosbeheer Restaurant 't Nije Hemelriek Hotel Gasselte met groepsaccommodatie Wandelroutes oostelijk van de grote plas met ontdekkingspunten.
Plassen	Stille plassen Vloeiende randen en oevers stijl tot flauw Oneindige ruimte Drijvende loopvloners ontdekkingseiland Uitkijpunten	Verstilde plassen Vooroevers, banketten, steil en spontane ontwikkelingen Omsloten ruimtes Natuureilanden Uitkijpunten	Veilige recreatieplas met baai natuurplas Rietzomen bij recreatieweides overig tot water beplant Zwemstrand Vloners met bootjes Waterdoolhof Uitkijpunten	Veilige recreatieplas met baai, onderwaterbanket bij recreatieweides beplante oevers natuurplas Vloeiende randen en oevers stijl tot flauw, Zwemstrand Vloners met bootje Ontdekking en natuureiland uitkijpunten
Natuur en bos	Uitbreiding EHS west en oost Natuurakkers en singels Gevarieerd bos, oud bos Schraalgrasland en singels mantelzoom langs plassen, vennen, weiden en akkers	Kleine uitbreiding EHS west Spontane processen; begeleid natuurlijke systemen Groter aandeel loofhout >50% Natuurbos Gasselterdennen én Herenkamp Stimuleren randenbeheer en natuurakkers Mantelzoom langs plassen, vennen, weiden en akkers	Kleine uitbreiding EHS west Singels, natuurakkers en -weides Gevarieerd bos, oud bos Heide met stroeten Mantel-zoom langs, kleine plas vennen, weiden en akkers	Kleine uitbreiding EHS west Singels, natuurakkers en -weides Gevarieerd bos, oud bos, natuurbos Begeleid natuurlijk systeem beekdal Half natuurlijk systeem entreegebied Groter aandeel loofhout >30% Natuurbos Gasselterdennen Mantel-zoom en bos langs, plassen, vennen, weiden en akkers
Verkeer	Huidige auto-ontsluiting behouden Extra parkeren bij horeca-infopunt entree Bosweg	Bosweg is de auto-entree knip in drie wegen; H. Jweg, Steenhopenweg en Heerenkampseweg H.Jweg en Steenhopenweg worden fiets-wandelwegen. Geen extra parkeren infopaviljoen	Bosweg en Heerenkampseweg auto-entrees; Extra parkeren bij bezoekerscentrum Bosweg	Bosweg is de auto-entree knip in drie wegen; H. Jansenweg, Heerenkampseweg. Op termijn in Steenhopenweg Parkeren weerszijden Nije Hemelriek extra parkeren recreatiepoort Gasselte

bos met padenstructuur en laan

bebouwing/ recreatiecomplexen

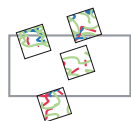
korte vegetaties zoals akkers, gras, heide

water; beek, vennen, zandwinplassen

struweel en overzone

eilanden

Gasselterdennen en Herenkamp

begeleid natuurlijk systeem met grote grazers

singels

strand

uitkijkpunt met zitplek

gebied met attracties bv strand, steiger

belevingspunt bv verbergingskuil

ontdekkingspunt bv verdwenen ven, pingo

verharde weg voor gemotoriseerd verkeer
zandweg voor gemotoriseerd verkeer

afsluiting voor gemotoriseerd verkeer

zoekgebied informatiecentrum SBB

zoekgebied recreatiepoort Gasselte

fietsverbinding (nieuw)

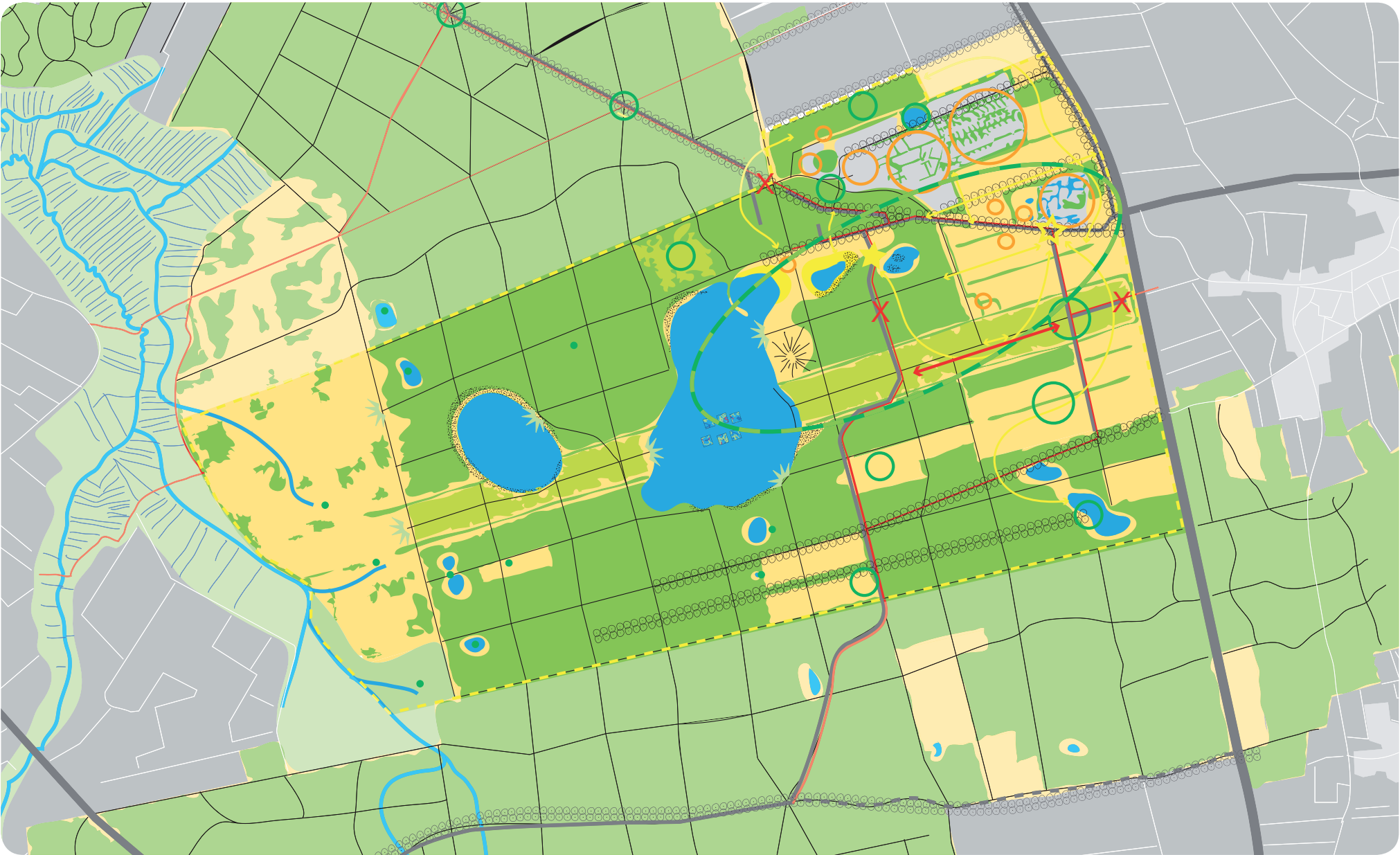

wandelverbinding (nieuw)

bospad
fietspad

Bijlage 2 visiekaart

Bijlage 3 Overzicht subsidies

Mogelijkheden voor subsidies acties Gasselterveld Drenthe

Naam	Waar aanvragen?	Wie kan aanvragen?	Korte omschrijving
PMJP Drenthe (POP en ILG) Bijv. POP 313 (toerisme)	Provincie	Gemeenten, Andere instellingen	Diverse maatregelen op het gebied van Natuur, landbouw, recreatie, Landschap, Bodem, Water, Sociaal-economische vitalisering
Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa (PMJP / POP en ILG)	Gebiedscommissie / provincie (gebiedscoördinator)	Overheden en andere publieke instellingen	Zie uitvoeringsprogramma (bijv actie 17: bos spannend maken actie 11: nieuwe belvederes
De STIPO-regeling 2008-2013 (ILG en POP)	STIPO uitvoeringsloket Emmen	Micro-ondernemingen < 10 werkdagen personen; jaaromzet / balanstotaal < € 2 miljoen, w.o. landbouwbedrijven	Stimulering innovatie van plattelandsondernemingen in Drenthe (waarbij de investering gericht kan zijn op verbredingsactiviteiten of op innovatie).
Beleidsregel bijzondere evenementen	Provincie	Gemeenten, Bedrijven, Andere instellingen	organisatiekosten van bepaalde bijzondere evenementen
Landschapsbehoud en – ontwikkeling	Provincie	Overheden, publieke instellingen, bedrijven, particulieren	Onderhoud landschapselementen (SOL); Ontwikkelen met landschappelijke kwaliteit; Bosaanleg en landgoederen; Belvédèreprojecten; Interdisciplinaire projecten beeldkwaliteit
Beleidsregel subsidieverlening Culturele en Museale Agenda 2009-2012.	Provincie	Overheden en publieke instellingen	Verschillende kunstuitingen, waaronder Streekgeschiedenis en Beeldende Kunst
Drenthe in beeld	Provincie	Overheden en publieke instellingen	Investeringen in instrumenten die helpen het cultuurhistorisch belang goed af te wegen in ruimtelijke planvorming, w.o. : Interdisciplinaire projecten; Beeldende kunst, vormgeving en
			Ruimte; Bijzondere beeldende kunstinitiatieven.
Uitvoeringssubsidie Klimaat	Provincie	Gemeenten, Bedrijven, Andere instellingen	Stimuleren investeringen in klimaat- en energemaatregelen
Koers Noord, op weg naar Pieken (EFRO D2)	SNN	Gemeenten, Bedrijven, Andere instellingen	Economische structuurversterking
STINAT stimuleringsregeling voor het toeristisch recreatieve bedrijfsleven (prov en EFRO D2)	SNN	Bedrijven in t&r sector	Kwaliteitsverbetering t&r product Drenthe; stimuleren investeringen
Interreg IVB Noordzeeregio	EU INTERREG IV-B Noordzee-regio-secretariaat, Viborg, Denemarken www.northsearegion.eu	Overheden en publieke instellingen	Europese samenwerking in investeringsprojecten
Interreg IV C	EU INTERREG IV-C secretariaat, Lille, Frankrijk www.interreg4c.eu	Overheden en publieke instellingen	Europese samenwerking in studieprojecten
Life	EU	Overheden en publieke instellingen	Diverse milieu en natuurdoelen (o.m. irt EHS)

Andere aanknopingspunten voor externe financiering:

- Aa en Hunze in 2011 culturele gemeente Drenthe
- GEOPark Hondrug
- Archeologische terreinen en historisch geografische monumenten

Bijlage 4 Stratificatie en recreatie

Thermale stratificatie is een begrip waarbij er een scheiding optreedt tussen waterlagen. Door een snelle opwarming van het water aan de oppervlakte in het voorjaar, ontstaat in het water een warme bovenlaag die “drijft” op een koude onderlaag. Koud water heeft namelijk een hogere dichtheid, en is dus zwaarder dan warm water. Tussen deze beide lagen vinden we de zogeheten spronglaag. Een belangrijke eigenschap van de spronglaag is dat hierbinnen de temperatuur relatief snel daalt over een korte verticale afstand. Is de situatie van temperatuurstratificatie eenmaal ontstaan, dan is deze zeer stabiel. Ook harde wind is dan niet in staat -door het “roeren” van het water- de stratificatie te doorbreken. In ondiep water daarentegen zal een overdag optredend verschil in temperatuur over het algemeen in de loop van de nacht door afkoeling en circulatie weer worden doorbroken.

In de praktijk is gebleken dat het wel of niet optreden van temperatuurstratificatie verband houdt met de verhouding diepte-oppervlakte van het water. Hoe kleiner het water, hoe ondieper het moet zijn om temperatuurstratificatie te voorkomen. Temperatuurstratificatie treedt in wateren tot circa twee hectare groot op vanaf een diepte van vier meter, in wateren tot twintig hectare vanaf een diepte van zes meter en in grotere wateren bij een diepte groter dan acht meter. Ook de mate van beschutting van het water kan van invloed zijn. Hoe meer beschut het water ligt (bijvoorbeeld door bosaanplant op de oevers), des te groter de kans dat temperatuurstratificatie optreedt. Daarnaast houdt de diepte van de spronglaag verband met de gemiddelde buitentemperatuur.

Voor recreatie is de spronglaag in zoverre van belang dat recreanten kunnen schrikken indien zij door de spronglaag heen gaan. Door plotseling temperatuursverschil kunnen

tabel 1: Risico inschatting van de spronglaag voor recreatieve activiteiten

Activiteit	Maximale diepte bij activiteit	Waarschijnlijke diepte spronglaag	Risico Ja/Nee
Zwemmen aan de kop van de plas in een baai (diepte baai +/- 5 meter)	+/- 5 meter	Niet aanwezig in de baai	Nee
Kano/roeien (geen zwemmen en duiken)	+/- 2 meter *	+/- 8meter	Nee
Waterskiën (geen zwemmen en duiken)	+/- 2 meter *	+/- 8meter	Nee
Duiken naar bodemschat	+/- 20-30 meter	+/- 8meter	Ja
Tokkelbaan (geen zwemmen en duiken)	+/- 3 meter *	+/- 8meter	Nee
Bouwen van vlotten	+/- 5 meter	+/- 8meter	Nee
Waterspeelplek	+/- 1 meter	+/- 8meter	Nee

* kano/waterskiën/tokkelbaan. Door deze activiteiten kan men in het water terecht komen. Dit zal naar waarschijnlijkheid niet dieper zijn dan lichaamslengte of iets dieper door val

tijdelijke spierverlammingen optreden die het risico op verdrinking verhogen.

Bij de grote plas Gasselternveld zal de spronglaag zich gezien de grootte waarschijnlijk op een diepte dieper dan 8 meter bevinden. In de onderstaande tabel 1 is weergegeven op welke recreatieve activiteiten de spronglaag risico's voor de recreanten met zich mee kan brengen.

Ten aanzien van het zwemmen ligt het risico niet zozeer bij de stratificatie als wel bij de omvang van de plassen en het feit dat de bodem steil afloopt. Als een zwemmer midden op de plas kramp krijgt dan zijn de reddingsmedewerkers altijd te laat. De steil aflopende bodem kan een schrikreactie te weeg brengen. Zwemmen mag dus alleen plaatsvinden op speciaal ingerichte plekken met een flauw aflopende bodem (1 : 20) en relatief ondiep (tot ongeveer 5 meter) water. Door het aanbrengen van onderwaterbanket met vegetatie langs recreatieweiden wordt het illegaal

zwemmen afgeremd. Door toezicht, goede informatie voorziening en uitleg van de situatie aan recreanten (zowel zwemmers als huurders van een bootje ect.) wordt het risico op ongelukken verkleind.

Par k laan Landschapsarchitecten b.v.
Vughtsestraat 280
5211 GR Den Bosch

T: 073 - 614 01 91
E: post@parklaan.nl
I: www.parklaan.nl

Parklaan[®]
Landschapsarchitecten